

ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗ ΑΜΥΝΑ * 1

Υπό ΒΑΣΙΛ. ΔΑΜΑΛΛΑ

1. **Ἡ μεγίστη σημασία τοῦ θέματος.**— Δεδομένου ὅτι ἡ ἑλληνικὴ οἰκονομία εὐρίσκεται εἰς σχέσεις καὶ ἐπαφὰς μὲ διαφόρους ἄλλας οἰκονομίας καὶ ἀποτελεῖ, οὕτως εἰπεῖν, τμῆμα τῆς διεθνοῦς οἰκονομίας, εἶναι ἀπαραίτητον νὰ γνωρίσωμεν πῶς ἀκριβῶς λειτουργεῖ ἡ διεθνὴς οἰκονομία, ποῖα ἦτο ἡ μέχρι τοῦδε ἐξέλιξις τῆς, ποῖα δὲ ἡ πιθανὴ πορεία ταύτης κατὰ τὸ προσεχὲς μέλλον.

Ἡ ἐπακριβὴς γνῶσις τῶν διαφόρων μηχανισμῶν τῆς διεθνοῦς οἰκονομίας διευκολύνει τὴν χάραξιν τῆς ὁρθῆς καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων ἐνδεδειγμένης ἐμπορικῆς καὶ οἰκονομικῆς πολιτικῆς, μὲ βάσιν ὄχι μόνον τὰ ἄμεσα οἰκονομικὰ ὀφέλη, ἀλλὰ καὶ τὰ μελλοντικὰ τοιαῦτα, ἐν συναρτήσει δὲ καὶ μὲ τὴν Ἑθνικὴν Ἀμυναν.

2. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν σημασίαν τῆς Ἑθνικῆς Ἀμύνης, κοινὴ εἶναι ἡ ἀντίληψις ὅτι ἡ ἐξασφάλισις ταύτης εἶναι τὸ ὑπέρτατον καὶ τὸ πλέον πολῦτιμον ἀγαθὸν διὰ κάθε χώραν. Ἡ οἰκονομικὴ εὐρωστία καὶ ἡ ἐπιδίωξις οἰκονομικοῦ πλούτου καὶ ὑλικῶν ἀγαθῶν, ἄνευ τῆς παραλλήλου ἐξασφαλίσεως τῆς Ἑθνικῆς Ἀμύνης ἀποτελεῖ μυωπικὴν καὶ τελείως ἀπερίσκεπτον πολιτικὴν.

Βεβαίως μεταξὺ τῆς οἰκονομικῆς εὐρωστίας τῆς χώρας καὶ τῆς Ἑθνικῆς Ἀμύνης ὑπάρχει μίᾳ στενὴ σχέσηις. Ἡ Ἑθνικὴ Ἀμυνα ἐδράζεται ἐπὶ μιᾷς ὑγιοῦς καὶ σθεαναρᾶς οἰκονομίας, ἡ πορεία τῆς ὁποίας ἐξασφαλίζει ἐργασίαν εἰς τὸν πληθυσμὸν τῆς χώρας καὶ μίαν σχετικὴν βελτίωσιν τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ.

Διὰ τοῦτο εἰς τὴν σύγχρονον οἰκονομικὴν ἐπιστήμην καταβάλλεται προσπάθεια ἐξευρέσεως τοῦ κρισίμου σημείου καὶ τῆς ἐναρμονίσεως τῶν ἀπαιτήσεων τῆς Ἑθνικῆς Ἀμύνης μὲ τὴν ἀνάγκην ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας.

3. **Τὸ πρόβλημα ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας.**— Διὰ κάθε ἱστορικὴν περίοδον ὑπῆρχε θέμα ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας, διότι γενικὴ εἶναι ἡ ἐπιδίωξις τοῦ ἀτόμου πρὸς βελτίωσιν τῶν ὄρων τῆς διαβιώσεως καὶ ἐν γένει τῆς καταστάσεώς του.

Ἡ ἐπιδίωξις ὅμως τοῦ σκοποῦ τούτου ἐπιβάλλει τὴν υἱοθέτησιν μιᾶς στρατηγικῆς μεθόδου, ἡ μορφή τῆς ὁποίας ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς καταστάσεως

* Ὁμιλία εἰς τὴν Σχολὴν Ἑθνικῆς Ἀμύνης (7η Ἐκπαιδευτικὴ Σειρὰ) Μάρτιος 1957.

1) Ἐξ ἀβλεψίας τοῦ πιστοῦ ἐπανεξετυπώθη ἡ ἀνωτέρω ἐργασία. Τὸ γεγονός τοῦ συμπτωματικοῦ—μείζονος μάλιστα σήμερον— διαφέροντος τῆς μελέτης ταύτης, ἐξάρυνε εἰς τὸ νὰ μὴ καθυστερήσῃ ἐπὶ μακρὸν ἡ ἔκδοσις τοῦ τεύχους τούτου, διὰ τῆς ἀφαιρέσεώς της.

Δ. Ε. Κ.

και τῆς ἐξελιξέως τῆς διεθνoῦς οἰκονομίας. Ἡ τακτικὴ αὕτη, βάσει τῆς ὁποίας καθορίζεται ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ, κινεῖται ἐντὸς μεταβλητῶν πλαισίων και δὲν εἶναι δυνατόν νὰ καθορισθῇ ἐκ τῶν προτέρων.

4. Ἀναμφιβόλως ἡ ἀπομόνωσις τῆς οἰκονομίας και ἡ προσπάθεια δημιουργίας κλίματος αὐταρκειᾶς ἀποτελεῖ πλάνην και ἴσως καθαρὰν ὑτοπίαν διὰ τὰς μικρὰς οἰκονομίας, θὰ ἦτο ὅμως ὑπερβολὴ νὰ υἱοθετηθῇ και ἡ ὄλις ἀντίθετος ἀποψις και νὰ στηριχθῇ ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις ἐπὶ τῆς ἀκράτου ἐλευθερίας τῶν διεθνῶν ἀνταλλαγῶν.

Ἡ ἀνάπτυξις μιᾶς οἰκονομίας και ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν ταύτης, πρὸς ἐξασφάλισιν ἐργασίας εἰς τὸν πληθυσμὸν τῆς χώρας. ἐπιτυγχάνεται, εἰς πολλὰς περιπτώσεις, κατὰ τρόπον περισσότερον ἀποτελεσματικὸν διὰ τῆς ἐφαρμογῆς πολιτικῆς προστασίας τῆς ἐγχωρίας παραγωγῆς. Εἰς μίαν χώραν μάλιστα ὡς ἡ Ἑλλάς, ἣτις ἀντιμετωπίζει ἀνεργίαν ὑποπασχόλησιν και πληθυσμιακὴν αὐξησιν, ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις καθίσταται ἀπραγματοποίητος ἀνευ τῆς ἐφαρμογῆς κάποιας δόσεως προστασίας ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς.

5. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι εἰς τὴν σημερινὴν τῆς φάσιν ἡ διεθνὴς οἰκονομία ἔχει προσλάβει μίαν ἰδιαίτεραν μορφήν. Ἀπὸ τὴν μίαν κατεύθυνσιν κινουμένη αἱ χώραι τοῦ Δυτικοῦ κόσμου και ἀπὸ τὴν ἄλλην αἱ χώραι τοῦ κομμουνιστικοῦ συνασπισμοῦ, μὲ ἐλάχιστας περιπτώσεις χωρῶν κινουμένων ἐντὸς μιᾶς ἀτμοσφαιρας σχετικῆς οὐδετερότητος.

6. Ἡ Ἑλλάς ἀνήκει εἰς τὴν παράταξι τῶν χωρῶν τοῦ Δυτικοῦ κόσμου και ἀποτελεῖ ἐπιλεκτὸν μέλος τῆς Βορειοατλαντικῆς Συμμαχίας. Κατὰ συνέπειαν, ἡ οἰκονομία τῆς κινεῖται κυρίως εἰς τὰ πλαίσια τοῦ Δυτικοῦ κόσμου, ἐλάχισται δὲ εἶναι αἱ ἀνταλλαγαὶ τῆς μετὰ τῶν κομμουνιστικῶν χωρῶν.

Ἐπομένως, ὁ καθορισμὸς τῆς οἰκονομικῆς μας πολιτικῆς θὰ ἔγῃ ὡς γνώμονα τὴν ὑπαρξιν τῶν συμμαχιῶν και τὴν προσπάθειαν ἐνισχύσεως τούτων. Ὁ Δυτικὸς κόσμος βαδίζει, βραδέως μὲν ἀλλ' ἀσφαλῶς πρὸς μίαν στενωτέραν οἰκονομικὴν σύνδεσιν και συνεργασίαν. Ἡδη εἰς τὴν Εὐρώπῃ καταβάλλεται προσπάθεια δημιουργίας μιᾶς εὐρυτέρας ἀγορᾶς, πρὸς διευκόλυνσιν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῶν διαφόρων χωρῶν.

7. Ἡ προσεκτικὴ παρακολούθησις ὅμως τῶν διαφόρων ἐξελιξέων ἀποτελεῖ ἀνάγκην ἐπιτακτικὴν, διότι ἐκάστη οἰκονομία ἔχει τὰς ἰδιομορφίας τῆς, ἔχει ὀρισμένα ἀδύνατα σημεῖα, ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἐφελκύνεται ἡ προσοχὴ τῶν φίλων και συμμάχων χωρῶν, διότι ἄλλως τὰ μέτρα γενικῆς φύσεως δύνανται νὰ καταλήξουν εἰς βλάβην και ζημίαν.

Ἡ παρατήρησις αὕτη δύναται νὰ μᾶς ἐπιτρέψῃ νὰ γενικεύσωμεν τὰς σκέψεις μας και νὰ ὑπογραμμίσωμεν ὅτι εἰς ὅλας τὰς φάσεις τῆς ἐξελιξέως τῆς διεθνoῦς οἰκονομίας, ἡ ἐπακριβὴς γνώσις τῶν πραγμάτων ἐπιτρέπει τὸν καθορισμὸν τῆς ὀρθῆς ἐμπορικῆς και οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Εἰς τὰς διεθνεῖς

οικονομικὰς σχέσεις ὑπάρχει εἰς συνεχῆς ἀγών. Πολλάκις μάλιστα ἔγινε χρῆσις καὶ τῆς λέξεως οἰκονομικὸς πόλεμος. Ἄς θεωρήσωμεν τὴν λέξιν ταύτην ὡς ὑπερβολικὴν καὶ ἄς συγκαταήσωμεν τὸν ὄρισμόν τοῦ ἀγῶνος. Εἶναι σαφές ὅτι εἰς ὅλους τοὺς ἀγῶνας ἀπαιτεῖται θάρρος καὶ δύναμις, ἀπαιτεῖται ὅμως ἐξίσου τέχνη καὶ ἐπιτηδεϊότης.

Εἰς τὰς οἰκονομικὰς σχέσεις ἡ τέχνη βασιίζεται ἐπὶ τῆς ἐπακριβοῦς γνώσεως τῆς ἐξελιξέως τῆς διεθνοῦς οἰκονομίας καὶ τῆς ἐπιδράσεως ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας τῶν διαφόρων συστημάτων τῶν διεθνῶν ἀνταλλαγῶν. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ μελέτη τῶν φαινομένων τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου εἶναι ὑψίστης σημασίας, ἡ δὲ ἀγνοία αὐτῶν δύνανται νὰ καταστῇ αἰτία διαπράξεως λαθῶν μὲ καταστρεπτικὰς συνεπείας διὰ τὰ συμφέροντα τοῦ τόπου.

8. **Ἡ διεθνὴς οἰκονομία.**—Ἡ διεθνὴς οἰκονομία ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ συνόλου τῶν διαφορῶν χωρῶν τῆς ὑδρογείου σφαίρας, αἰτινὲς εὐρίσκονται εἰς οἰκονομικὰς καὶ ἐμπορικὰς σχέσεις. Ἡ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος ἀποτελεῖ μίαν συνεχῆ πύκνωσιν καὶ ἐπέκτασιν τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν διαφορῶν χωρῶν.

Ἡ ἐπέκτασις ὅμως αὕτη τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν προσέκρουσε εἰς διάφορα ἐμπόδια, λόγῳ τῆς ἀντιθέσεως τῶν συμφερόντων. Ἐν τούτοις, διὰ τῆς ἐπεκτάσεως τῶν συγκοινωνιακῶν μέσων καὶ τῆς συνδέσεως, κατὰ τρόπον στενώτερον, τῶν διαφορῶν χωρῶν ἤρχισαν νὰ ἐπικρατοῦν ἀντιλήψεις αἰτινὲς διηυκόλυνον τὴν δημιουργίαν ἐνὸς συστήματος διεθνῶν ἀνταλλαγῶν.

Τὴν κατάστασιν ταύτην ἐβοήθησεν ἀποτελεσματικῶς καὶ ἡ οἰκονομικὴ σκέψις διὰ τῆς ὑποδείξεως ὅτι ἐπιβάλλεται ἡ υἰοθέτησις ἐνὸς συστήματος ἐλευθερίας εἰς τὸ διεθνὲς ἐμπόριον. Πρέπει νὰ λεχθῇ ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἐπιστήμη εἶναι νέα, πλεῖστα δὲ ἐκ τῶν ἀντικειμένων τῆς συνεζητήθησαν μετὰ φανατισμοῦ καὶ συζητοῦνται ἀκόμη καὶ σήμερον.

Τὸ πλέον κλασσικὸν παράδειγμα εἶναι ὁ ὀμηρικὸς ἀγών μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν τοῦ προστατευτισμοῦ καὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου. Ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ ἐγράφησαν καὶ γράφονται καθημερινῶς βιβλία καὶ μελέται, χωρὶς ὅμως νὰ ὑπάρξῃ ταυτότης ἀντιλήψεων.

9. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐμπορικὴν πολιτικὴν τῶν διαφορῶν Κρατῶν, αὕτη ἠκολούθησε τὰ ἐξῆς φάσεις:

Μέχρι τοῦ 18ου αἰῶνος, ἠκολουθεῖτο ἡ πολιτικὴ τοῦ ἐντόνου προστατευτισμοῦ, βάσει τῶν ὑποδείξεων τῶν ὀπαδῶν τοῦ ἐμποροκρατισμοῦ. Ἀπὸ τοῦ 19ου αἰῶνος ἐκδηλοῦται μία ἐπίμονος προσπάθεια ἐφαρμογῆς τῆς ἐλευθερίας εἰς τὸ διεθνὲς ἐμπόριον, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν ἡ διεθνὴς οἰκονομία ἀπετέλεσε πράγματι μίαν εὐχάριστον πραγματικότητα.

Ἴσως εἶναι σκόπιμον νὰ ὑπογραμμίσωμεν τὰς δύο μεγάλας φάσεις τῆς διεθνοῦς οἰκονομίας, τὴν περίοδον τοῦ ἐμποροκρατισμοῦ καὶ τὴν διαδοχὴν αὐτοῦ ἀπὸ μίαν φιλελευθέραν οἰκονομίαν.

10. **Ἡ περίοδος τοῦ ἐμποροκρατισμοῦ.**—Ἀπὸ τοῦ 16ου αἰῶνος, μέχρι τῶν μέσων, περίπου, τοῦ 18ου αἰῶνος ἡ ἐμπορικὴ πολιτικὴ τῶν διαφόρων κρατῶν ἠκολούθει τὰ ἐμποροκρατικὰ διδάγματα. Αἱ ἀντιλήψεις τῶν ἐμποροκρατῶν, καίτοι ἐνεφάνιζον πλείστας παραλλαγάς, δύνανται νὰ συνοψισθοῦν ὡς ἀκολούθως :

Τὸ διεθνὲς ἐμπόριον συνετέλει εἰς τὴν αὔξησιν τῆς δυνάμεως τοῦ Κράτους. Πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τούτου, συνιστάτο ἡ αὔξησις τῶν ἐξαγωγῶν, ὁ περιορισμὸς τῶν εἰσαγωγῶν καὶ ἡ δημιουργία ἐνεργητικοῦ ἰσοζυγίου εἰς τὰς διεθνεῖς συναλλαγάς, εἰς τρόπον ὥστε νὰ πραγματοποιηθῇ αὔξησις τῶν ἀποθεμάτων τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου.

Ὑπεστηρίζετο ὅτι τὰ πολύτιμα μέταλλα, διὰ τὰς χώρας τὰς στερουμένας ὀρυχείων, ἦτο ἀπαραίτητον νὰ συγκεντρωθοῦν διὰ τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου. Κατὰ συνέπειαν ἡ ρύθμισις τῶν εἰσαγωγῶν καὶ τῶν ἐξαγωγῶν ἀκόμη, προκειμένου περὶ πρώτων ὑλῶν, ἦτο ἡ συνήθης μέθοδος ἀντιμετωπίσεως τῶν προβλημάτων.

Κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν ἐμποροκρατῶν, οἱ κάτοικοι τῆς χώρας ἔπρεπε νὰ ἀγοράζουσιν ἐγχώρια προϊόντα, ἔστω καὶ εἰς τιμὴν μεγαλυτέραν, διότι διὰ τῆς πολιτικῆς ταύτης τὸ χρῆμα ἔμενεν ἐντὸς τῆς χώρας.

Ὑπεστηρίζετο ὅτι ἦτο σπουδαιότατον διὰ τὸν λαὸν καὶ τὸν Βασιλέα νὰ ὑπάρχη ἀφθονία χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἐντὸς τῆς χώρας, διότι τὰ πλεονεκτήματα ἐκ τῆς ὑπάρξεως ταύτης εἶναι μέγιστα. Τὸ γεγονός εἶναι ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τῆς πολιτικῆς τοῦ ἐμποροκρατισμοῦ, μὲ σχετικὰς παραλλαγάς, ἀναλόγως τῆς ἰδιαιτέρας θέσεως ἐκάστης οἰκονομίας, παρημπόδιζε τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου. Ἡ αὐστηρὰ ρύθμισις τῶν εἰσαγωγῶν, ὡς καὶ διαφόρων ἐξαγωγίμων ἀγαθῶν καὶ ἡ συνεχὴς προσπάθεια αὐξήσεως τῶν ἀποθεμάτων τῶν πολυτίμων μετάλλων, σπετέλουσαν σοβαρώτατα ἐμπόδια διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν διεθνῶν οἰκονομικῶν σχέσεων.

11. **Ἡ ἐλευθερία τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου.**—Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἐμποροκρατισμοῦ, αἱ διαμαρτυρίαι καὶ αἱ ἐπικρίσεις ἦσαν οὐκ ὀλίγαι. Τὸ κατηγορητήριον ὁμῶς κατὰ τῆς πολιτικῆς ταύτης εἶναι ἔργον τοῦ Ἀδάμ Σμιθ καὶ ἐνεφανίσθη εἰς τὴν κοινὴν γνώμην διὰ τοῦ ἐν ἔτει 1776, δημοσιευθέντος συγγράμματος «Ὁ πλοῦτος τῶν ἐθνῶν».

Κατὰ τὸν Σμιθ, ἡ πολιτικὴ τῆς ἐλευθερίας ἔχει τὸ προσὸν νὰ λύη ἅπαντα τὰ προβλήματα. Οἱ ἄνθρωποι κινοῦνται εἰς τὰ πλαίσια τῆς πολιτικῆς ταύτης, ὡς νὰ καθοδηγοῦνται ὑπὸ μιᾶς ἀοράτου χειρὸς, ὄχι μόνον πρὸς τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ ἀτομικοῦ των συμφέροντος ἀλλὰ καὶ τοῦ γενικοῦ καλοῦ. Ἐκάστη χώρα δύναται μετὰ πεποιθήσεως νὰ ἐμπιστευθῇ τὰ συμφέροντά της εἰς τὸ ἐλεύθερον ἐμπόριον.

12. Χάρις εἰς τὴν πολιτικὴν ταύτην ἐξασφαλίζεται καταμερισμὸς τῶν ἔργων, ἐξειδίκευσις εἰς τὴν παραγωγὴν καὶ μεγίστη αὔξησις τοῦ ὄγκου τῶν

άγαθων. Εἰς οικογενειάρχης δὲν ἔχει συμφέρον νὰ κατασκευάσῃ εἰς τὴν οἰκίαν του ἀγαθὰ τὰ ὅποια δύνανται νὰ προμηθευθῇ εἰς τὴν ἀγοράν, μὲ τιμὰς εὐθηνότερας. Κατ' ἀναλογία, τὸ ἴδιον ὀφείλουν νὰ πράξουν καὶ αἱ διάφοροι χῶραι καὶ νὰ μὴν ἐπιδίδωνται εἰς παραγωγὴν ἀγαθῶν, τὰ ὅποια προσφέρει ἡ διεθνὴς ἀγορὰ εἰς καλυτέρας τιμὰς.

13. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ πολυτίμα μέταλλα, διὰ τὰ ὅποια τόσον μεγίστη σημασία ἀπεδίδετο ἐκ μέρους τῶν ἐμποροκρατῶν, ταῦτα κατὰ τὸν Σμιθ εἶναι ἀγαθὰ ἰδίας φύσεως μὲ τὰ ἄλλα ἐμπορεύματα. Κατὰ συνέπειαν, ἐφόσον ἐκάστη χώρα δύνανται νὰ προμηθευθῇ ἅπαντα τὰ ἀπαραίτητα ἀγαθὰ, χάρις εἰς τὸ διεθνὲς ἐμπόριον, τοῦτο ἐξασφαλίζεται καὶ διὰ τὰ πολυτίμα μέταλλα, κακῶς δὲ καὶ ἀδικαιολογήτως αἱ διάφοροι Κυβερνήσεις ἀνησυχοῦν διὰ τὰ ἀποθέματα τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου.

Συνεχίζων τὴν κριτικὴν του ὁ Σμιθ καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι, κάθε ἐνέργεια Κυβερνήσεως πρὸς αὐξήσιν τῶν ἀποθεμάτων τῶν πολυτίμων μετάλλων, εἶναι τελείως ἄσκοπος. Καὶ διὰ τὴν περίπτωσιν ἀκόμη τῆς διεξαγωγῆς πολέμου, κατὰ τὸν Σμιθ, ἡ σημασία τῶν πολυτίμων μετάλλων εἶναι ἀναξία λόγου, δεδομένου ὅτι διὰ τὰς περιπτώσεις ταύτας ἀπαιτοῦνται ἀγαθὰ καὶ ὄχι μέταλλα πολυτίμα.

Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι ὁ Σμιθ λαμβάνει θέσιν τελείως ἀντίθετον ἀπὸ τοὺς ἐμποροκράτας καὶ προσπαθεῖ νὰ καταρρίψῃ ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα αὐτῶν.

14. **Τὸ ἀξίωμα τοῦ συγκριτικοῦ κόστους.**—Τὰς ἀντιλήψεις τοῦ Σμιθ ἐπεξεργάσθη καὶ ἐσυστηματοποίησεν ὁ Ρικάρδο, ὀλίγα ἔτη βραδύτερον. Οὕτω, ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνος, ἡ ἀντίδρασις κατὰ τῶν ἐμποροκρατικῶν ἀντιλήψεων προσλαμβάνει μορφήν ἐντονωτέραν.

Ὁ οικονομικὴ ἐπιστῆμη ὑποστηρίζει τὴν πολιτικὴν τοῦ ἐλευθέρου ἐμπορίου καὶ ἐπικρίνει αὐστηρῶς πᾶν μέτρον προστασίας τῆς ἐγχωρίας παραγωγῆς. Ὅλοι οἱ κλασσικοὶ οικονομολόγοι καὶ οἱ νεοκλασσικοὶ ἠσπάζθησαν τὰς ἀντιλήψεις τοῦ Ρικάρδου καὶ ἐδέχθησαν ὅτι ὑπάρχει ἐν σύστημα οικονομικῶν αὐτοματισμῶν, χάρις εἰς τὸ ὅποιον λύνονται ὅλα τὰ προβλήματα.

15. Ἡ παραγωγή κατανέμεται βάσει τοῦ συγκριτικοῦ κόστους, ὁ δὲ μηχανισμὸς τῶν τιμῶν ἐξασφαλίζει τὴν κατανομήν τῶν πολυτίμων μετάλλων, ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν ἐκάστης χώρας. Διὰ νὰ λειτουργήσουν ὁμως οἱ οικονομικοὶ αὐτοματισμοί, εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐλευθερία εἰς τὴν κυκλοφορίαν τῶν ἀγαθῶν καὶ τὴν μετατόπισιν, ἐπίσης, κεφαλαίου καὶ ἐργασίας τῶν συντελεστῶν δηλαδὴ τῆς παραγωγῆς.

Διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς πολιτικῆς ταύτης, ἐκάστη χώρα θὰ συγκεντρώσῃ τὴν προσοχὴν τῆς εἰς τὴν παραγωγὴν διὰ τὴν ὁποίαν παρουσιάζει διάφορα πλεονεκτήματα καὶ ἐξασφαλίζει κόστος χαμηλότερον. Ἡ μέθοδος αὕτη ἐπιτυγχάνει παραγωγὴν ἀγαθῶν ὑπὸ τὰς πλέον εὐνοϊκὰς συνθήκας, εἰς τρόπον ὥστε νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ καλύτερα ἐξυπηρέτησις τῆς καταναλώσεως.

16. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐξασφάλισιν τῶν μέσων πληρωμῆς, αὕτη ἐπιτυγχάνεται κατὰ τοὺς ὑπαδούς τῶν ἀπόψεων τούτων, εὐκόλως καὶ αὐτομάτως, διὰ τῆς διακυμάνσεως τῶν τριῶν. ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς μεταβολῆς τῆς ποσότητος τοῦ χρήματος. Οὕτω, ἐὰν εἰς μίαν χώραν αὐξήθωσιν τὰ πολυτίμα μέταλλα, αὐξήθη ἡ δηλαδὴ ἡ ποσότης τοῦ χρήματος, αἱ τιμαὶ τῶν ἀγαθῶν θὰ σημειώσουν ἀνοδόν, ἥτις θὰ προκαλέσῃ ἀνάσχεσιν εἰς τὰς ἐξαγωγὰς καὶ διευκολύνσιν τῶν εἰσαγωγῶν. Ἐάν, ἀντιθέτως, ἡ χώρα ἐμφανίσῃ ἔλλειμμα εἰς τὰς συναλλαγὰς τῆς καὶ μειωθῶσιν τὰ χρηματικά τῆς ἀποθέματα, τότε θὰ ἐπακολουθήσῃ πτώσις τιμῶν, ἥτις θὰ διευκολύνῃ τὰς ἐξαγωγὰς καὶ θὰ ἀνακόψῃ τὰς εἰσαγωγὰς.

Καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις, ἡ προσωρινὴ διαταραχὴ ἐξουδετεροῦται διὰ τῆς μεταβολῆς τῶν τιμῶν. Ὀλόκληρος ὁ μηχανισμὸς στηρίζεται εἰς τὴν ποσοτικὴν θεωρίαν τοῦ χρήματος καὶ τὴν λειτουργίαν τοῦ χρυσοῦ κανόνος. Κατὰ τὰς ἀντιλήψεις ταύτας, ὅχι μόνον ἐξασφαλίζεται ἡ οἰκονομικὴ ἰσορροπία τῶν διαφόρων χωρῶν, ἀλλὰ καὶ μία πραγματικὴ ἁρμονία, εἰς τὰς σχέσεις αὐτῶν.

Ἐπομένως οὐδεμία κρατικὴ παρέμβασις δικαιολογεῖται, πρὸς ἀποτροπὴν διαφόρων ἀποτελεσμάτων ἅτινα ἐκ πρώτης ὄψεως δὲν δίδουν ἱκανοποίησιν.

17. **Ὁ χρυσοῦς κανὼν.**—Μία ἐκ τῶν βάσεων τοῦ μηχανισμοῦ τῶν αὐτοματισμῶν ἦτο τὸ σύστημα τοῦ χρυσοῦ κανόνος. Τὰ νομίσματα ἄλλοτε ἦσαν αὐτούσια μέταλλα, μετέπειτα ἔλαβον τὴν μορφὴν τοῦ τραπεζογραμματίου, ἐξηκολούθησαν ὅμως νὰ στηρίζωνται ἐπὶ τῶν πολυτίμων μετάλλων.

Καὶ σήμερον ἀκόμη τὰ διάφορα νομίσματα στηρίζονται ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ ἢ τοῦ ξένου συναλλάγματος, ἰσχυρῶν νομισμάτων, ἢ σύνδεσις ὅμως δὲν εἶναι τόσον ἄκαμptos καὶ αὐτόματος, ὅπως ἄλλοτε. Κατὰ τὴν περίοδον τῆς λειτουργίας τοῦ χρυσοῦ κανόνος, ἐὰν μία χώρα ἐνεφάνιζεν ἐλλείμματα εἰς τὰς ἐξωτερικὰς τῆς συναλλαγὰς, εἰς τὴν διεθνῆ ἀγορὰν ἐσημειοῦτο μικρὰ πτώσις τοῦ νομισματός τῆς. Τοῦτο καθίστα συμπερούσαν τὴν ἐξαγωγὴν χρυσοῦ. Τὸ ἀντίθετον ἐλάμβανε χώραν, ἐὰν ἡ κατάστασις τοῦ ἐξωτερικοῦ ἰσοζυγίου κατέληγεν εἰς πλεονάσματα. Τότε τὸ συνάλλαγμα τῆς χώρας ταύτης ἀνήρχετο καὶ ἦτο συμφέρουσα ἢ ἀποστολὴ εἰς τὴν χώραν ταύτην χρυσοῦ.

Ἐὰς λάβωμεν ὡς παράδειγμα τὸ δολλάριον, ἡ τιμὴ τοῦ ὁποίου εἰς τὴν πρὸ τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου περίοδον ἦτο πέντε δραχμαί. Ἐάν μία χώρα εἶχεν ἀνάγκην δολλαρίων, ταῦτα δὲ εἰς τὴν διεθνῆ ἀγορὰν εἶχον τάσιν ὑπερτιμῆσεως ἀντὶ νὰ ἀγοράσῃ ταῦτα, ἠδύνατο νὰ ἀποστείλῃ αὐτούσιον χρυσὸν εἰς τὰς Η.Π.Α., ἵνα προμηθευθῇ δολλάρια.

18. Μέχρι τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου, ἡ μεταφορὰ χρημάτων ἦτο ὑπόθεσις τραπεζῶν. Ὅλα τὰ νομίσματα ἦσαν συνδεδεμένα μετὰ τὸν χρυσοῦν κανόνα, ἡ παραμικρὰ δὲ διακυμάνσις τοῦ συναλλάγματος μιᾶς χώρας ἔδιδε τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὰς Τραπεζὰς νὰ προβοῦν εἰς διαφόρους πράξεις πρὸς ἐξίσωσιν τῶν διαφορῶν. Αἱ ἀγοραὶ καὶ πωλήσεις ἐπραγματοποιοῦντο παρὰ τῶν τραπεζῶν τῶν μεγάλων ἀγορῶν: Λονδίνου, Παρισίων, Βερολίνου, Νέας Ὑόρ-

κης καὶ ἡ ἐξίσωσις συνετελεῖτο κατὰ τρόπον πολυμερῆ. Ἡ ἀγοραπωλησία ἐλάμβανε χώραν ἐπὶ διαφόρων νομισμάτων συγχρόνως, ὥστε ἡ μετακίνησις τοῦ χρυσοῦ νὰ περιορίζηται εἰς τὸ ἐλάχιστον, πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἐξόδων μεταφορᾶς.

Ἵπῆρχον εἰδικαὶ Τράπεζαι, ἐπιδιδόμεναι εἰς τὰς ἐξισώσεις τῶν τιμῶν τῶν διαφόρων νομισμάτων καὶ πραγματοποιοῦσαι τὸ λεγόμενον Arbitrage.

Χάρις εἰς τὸν χρυσοῦν κανόνα καὶ τὴν σχετικὴν ἐλευθερίαν τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου ἣτις ἐπεκράτησε κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα καὶ μέχρι τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου, οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἠδύναντο δι' ἑνὸς τηλεγραφήματος νὰ μεταφέρουν τὴν περιουσίαν των ὀλόκληρον ἀπὸ τὴν μίαν ἄκραν τοῦ κόσμου εἰς τὴν ἄλλην.

Γενικῶς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ κατάστασις ἐθεωρεῖτο ἄκρως ἱκανοποιητικὴ, ὑπεγραμμίζετο δὲ ἐκ μέρους πολλῶν οἰκονομολόγων ἡ ἀλληλεξάρτησις τῶν διαφόρων χωρῶν, ἐφόσον διὰ τὴν ἡμερησίαν κατανάλωσιν ἑνὸς ἀτόμου ἐχρησιμοποιοῦντο καὶ χρησιμοποιοῦνται ἀκόμη καὶ σήμερον ἀγαθὰ προερχόμενα ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος.

19. Ἡ θεωρία καὶ ἡ πρᾶξις.—Παρὰ τὰ κηρύγματα τῆς φιλελευθέρας οἰκονομικῆς ἐπιστήμης, τὸ φαινόμενον τοῦ προστατευτισμοῦ δὲν ἐξηφανίσθη, ἀλλ' ὑπεχώρησε διὰ μίαν περίοδον ἵνα καταστῆ πάλιν ἐντονώτερον. Μετὰ τὸ πέρασ τῶν πολέμων τῆς περιόδου τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος, ἡ Ἀγγλία ἀνέλαβε μίαν πραγματικὴν σταυροφορίαν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου, ἣτις κατέληξε διὰ τὴν χώραν ταύτην εἰς τὴν κατάργησιν τῶν νόμων περὶ προστασίας τῶν σιτηρῶν.

Τὸν ἀγῶνα διεξήγαγε μία ὀργάνωσις, ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὁποίας εὕρισκετο ὁ R. Cobden. Ἡ προσπάθεια βεβαίως εὕρισκεν ἀπήχησιν διότι ἦτο σύμφωνος μετὰ τὰ συμφέροντα τῆς Ἀγγλίας. Ἡ χώρα αὕτη ἦτο ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐκβιομηχανίσεως καὶ εἶχε κάθε συμφέρον νὰ θυσιάσῃ τὴν γεωργίαν ὑπὲρ τῆς βιομηχανίας τῆς, ἐλπίζουσα οὕτω νὰ διανοίξῃ ἀγορὰς διὰ τὰ βιομηχανικὰ τῆς προϊόντα, χάρις εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς πολιτικῆς τῆς ἐλευθερίας τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου.

Ἐν τούτοις δὲν ὑπάρχει χώρα ἣτις ἠκολούθησε πιστῶς τὸ παράδειγμα τῆς Ἀγγλίας, διότι ἡ κατάργησις πάσης προστασίας ἀπετέλει ἐμπόδιον εἰς τὴν βιομηχανικὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἄλλων χωρῶν. Ἦτο σαφές ὅτι ἐὰν ἐπεκράτει εἰς ὅλην τὴν γραμμὴν ἡ ἐλευθερία τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου, οὐδεμία χώρα θὰ ἠδύνατο νὰ ἀναπτύξῃ τὴν βιομηχανίαν τῆς.

Τὴν ἀποψιν ταύτην ἀντελήφθησαν σαφῶς αἱ Η.Π.Α., ἡ Γερμανία, ἡ Γαλλία καὶ αἱ ἄλλαι χῶραι καὶ προσεπάθησαν, ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν τελωνειακῶν δασμῶν, νὰ προωθήσουν τὴν βιομηχανικὴν των ἀνάπτυξιν. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν δικαιολογίαν, αὕτη ἦτο πρόχειρος καὶ εὐλογοφανής. Ἡ νεαρὰ βιομηχανία ἔλεγον ἔχει ἀνάγκην προστασίας, ἵνα ἀνθέξῃ εἰς τὸν ἐπικίνδυνον ἀνταγωνισμόν τῆς ἰσχυρᾶς Ἀγγλικῆς βιομηχανίας. Βραδύτερον καὶ μετὰ τὴν ἐπάνδρωσιν τῆς

βιομηχανίας δύναται νὰ ἐφαρμοσθῆ τὸ σύστημα τῆς ἐλευθερίας τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου.

Τοιαῦται εἶναι αἱ σκέψεις τοῦ συστήματος τοῦ Λίστ, βάσει τοῦ ὁποίου ἐδικαιολογήθη ἡ ὑπὲρ τῆς βιομηχανίας προστασία.

Ἐν τούτοις ὁ βαθμὸς τοῦ προστατευτισμοῦ, ὅστις ἐπεκράτει μέχρι τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου, δὲν παρημπόδισε τὴν ἐξέλιξιν τῆς διεθνοῦς οἰκονομίας. Αὕτη ἐλειτούργησε κατὰ τρόπον δυνάμενον νὰ θεωρηθῆ ὡς ἄκρως ἱκανοποιητικός. Ὑπῆρχον προστατευτικοὶ δασμοὶ ὑπὲρ τῶν προϊόντων τῶν διαφόρων χωρῶν, αἱ εἰσαγωγαὶ ὅμως καὶ ἐξαγωγαὶ ἦσαν τελείως ἐλεύθεραι. Ἐπίσης, ὑπῆρχεν ἐλευθερία εἰς τὴν κίνησιν τῶν κεφαλαίων καὶ τὴν μετανάστευσιν.

Ἐπὶ τῶν βάσεων τούτων ἐλειτούργησεν ἡ διεθνὴς οἰκονομία μέχρι τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου.

20. Ἡ κατάσταση μεταξὺ τῶν δύο πολέμων.— Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου, ἡ ἀναστάσις τῆς διεθνοῦς οἰκονομίας καὶ ἡ διαταραχὴ τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου ἐδημιούργησαν μίαν σοβαρὰν κατάστασιν. Ἀλλὰ καὶ τὰ νομίσματα τῶν διαφόρων χωρῶν, αἵτινες συμμετέσχον εἰς τὸν πόλεμον ὑπέστησαν κλονισμοὺς καὶ διαταραχάς, ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων.

Κατὰ συνέπειαν, ἡ γενικὴ προσοχὴ συνεκεντρώθη, μετὰ τὸν πόλεμον, εἰς τὴν σταθεροποίησιν τῶν διαφόρων νομισμάτων καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου. Ἡ προσπάθεια σταθεροποιήσεως τῶν διαφόρων νομισμάτων καὶ ἀνορθώσεως τῆς διεθνοῦς οἰκονομίας ἀνελήφθη ὑπὸ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν, ἥτις ἔθεσεν ὡς ἀμέσους ἀντικειμενικοὺς σκοποὺς : τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου καὶ τὴν σταθεροποίησιν ὅλων τῶν νομισμάτων.

21. Οὕτως, ἡ Κ.Τ.Ε. διὰ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συμβουλίου τῆς καὶ τῶν ἐμπειρογνομόνων τῆς ὠργάνωσε καὶ συνεκάλεσε πλείστας διεθνεῖς συνδιασκέψεις, πρὸς ἐξέτασιν τῶν διαφόρων θεμάτων :

α) Ἡ πρώτη ἐκ τῶν διεθνῶν διασκέψεων συνῆλθεν εἰς τὰς Βρυξέλλας, κατὰ τὸ 1920 κατέληξε δὲ αὕτη εἰς τὰς ἀκολούθους συστάσεις :

Εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἀποκατασταθῆ ἀμέσως φιλικὴ συνεργασία μεταξὺ τῶν διαφόρων χωρῶν, ἡ δὲ ἀνταλλαγὴ τῶν ἐμπορευμάτων νὰ καταστῆ ἐλεύθερα καὶ νὰ παύσουν οἱ διάφοροι περιορισμοί.

Ἐπομένως ἐκάστη χώρα ὀφείλει νὰ καταβάλλῃ προσπάθειαν πρὸς βαθμιαίαν ἀποκατάστασιν τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἐμπορίου, ὡς αὕτη ὑπῆρχε πρὸ τοῦ πολέμου, καταργοῦσα ἅπαντα τὰ τεχνητὰ ἐμπόδια καὶ τὰς διακρίσεις εἰς τὰς τιμὰς τῶν ἐμπορευμάτων.

β) Μία δευτέρα διεθνὴς διάσκεψις συνῆλθεν εἰς τὴν Γένουαν ἐν ἔτει 1922, ἵνα συνεχίσῃ τὴν προσπάθειαν τῆς προηγουμένης, ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου καὶ τῆς σταθεροποιήσεως τῶν νομισμάτων.

Ἐπειδὴ ὅμως διεπιστώθη, ὅτι διὰ πολλὰς χώρας, ἡ ἐπάνοδος εἰς τὸν χρυ-

σούν κανόνα ένεφάνιζε δυσχερείας, άπεφασίσθη νά εισαχθῆ τὸ σύστημα τοῦ συναλλαγματικοῦ κανόνος, χάρις εἰς τὸ ὁποῖον ἐπιτυγχάνεται οἰκονομία χρυσοῦ. Πράγματι, ἐάν ὠρισσμένα νομίσματα ἔχουν ὡς κάλυμμα συνάλλαγμα καὶ ὄχι χρυσόν, τότε ὁ ἴδιος χρυσὸς δύναται νά χρησιμεύσῃ πρὸς ἔκδοσιν διπλασίου καὶ τριπλασίου ποσοῦ χαρτονομίσματος.

Τὸ σύστημα τοῦ συναλλαγματικοῦ κανόνος, ἔτυχεν ἐφαρμογῆς παρ' ἡμῖν. διὰ τὴν κατὰ τὸ 1927 σταθεροποίησιν τῆς δραχμῆς, συνεχίζεται δὲ καὶ σήμερον. Οὕτω, ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἀντὶ νά διατηρῆ τὸ κάλυμμα τοῦ νομίσματος εἰς ἄγονον χρυσόν εἰς τὰ χρηματοκιβώτιά της, διατηρεῖ τοῦτο εἰς δολλάρια εἰς τὰς Η.Π.Α., ἀπὸ τὰ ὁποῖα εισπράττει κατ' ἔτος τὸν ἀνάλογον τόκον.

γ) Ἡ τρίτη διεθνὴς διάσκεψις, ἡ σημασία τῆς ὁποίας ἦτο κατὰ πολὺ μεγαλύτερα τῶν δύο προηγουμένων. συνῆλθεν εἰς τὴν Γενεύην κατὰ τὸ 1927. Αὕτη εἶχε προπαρασκευασθῆ κατὰ τρόπον συστηματικὸν παρὰ τῆς Κ.Τ.Ε. καὶ εἶχεν ὡς ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν κατάργησιν τῶν τελωνειακῶν δασμῶν, πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου.

Δεδομένου ὅτι ἡ σταθερότης τῶν νομισμάτων εἶχεν ἤδη ἐξασφαλισθῆ, ἐθεωρήθη ὅτι ἤλθεν ἡ στιγμή νά τεθῆ τέρμα εἰς τὴν συνεχῆ αὐξήσιν τῶν τελωνειακῶν δασμῶν καὶ νά ἀρχίσῃ, ἀντιθέτως, ὁ περιορισμὸς καὶ ἡ μείωσις αὐτῶν, ὥστε νά αὐξηθοῦν αἱ ἀνταλλαγαὶ ἀγαθῶν μεταξὺ τῶν διαφόρων χωρῶν. Εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς διασκέψεως ταύτης ἐδηλοῦτο σαφῶς ὅτι τὰ διάφορα Κράτη ὤφειλον νά λάβουν ἀμέσως μέτρα πρὸς κατάργησιν τῶν τελωνειακῶν δασμῶν ἢ τὴν μείωσιν τοῦλάχιστον αὐτῶν, δεδομένου ὅτι οὗτοι ἀποτελοῦν σοβαρὸν ἐμπόδιον εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου.

δ) Ἐπηκολούθησε μία τελευταία διεθνὴς διάσκεψις, πρὸ τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, ἣτις συνῆλθεν εἰς τὸ Λονδῖνον κατὰ τὸ 1933. Αὕτη ἔθεσεν ὡς σκοπὸν τῆς τὴν νομισματικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ κόσμου, αἱ ἐκδηλωθεῖσαι ὅμως ἀντιθέσεις μεταξὺ τῶν διαφόρων χωρῶν, αἵτινες ἔλαβον μέρος εἰς ταύτην, ὠδήγησαν εἰς διακοπὴν τῶν ἐργασιῶν. χωρὶς νά ἐπιτρέψουν τὴν λήψιν ἀποφάσεων καὶ τὴν ἐξαγωγήν συμπερασμάτων.

22. Ἡ μικρὰ αὕτη ἀνασκόπησις τῶν προσπαθειῶν μεταξὺ τῶν δύο πόλεμων μαρτυρεῖ, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη προσπάθεια δὲν ἤδυνήθη νά ἐπιδράσῃ ἀποτελεσματικῶς ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τῶν διαφόρων Κρατῶν. Κατὰ συνέπειαν, μετὰ τὴν μεγάλην οἰκονομικὴν κρίσιν τῆς περιόδου 1929—1933, ὄχι μόνον ἐξηκολούθησαν αἱ τελωνειακοὶ δασμοί, ἀλλ' οὗτοι ἐθεωρήθησαν ὡς μὴ ἀποτελεσματικοὶ καὶ ἐτέθησαν εἰς ἐφαρμογὴν οἱ ποσοτικοὶ περιορισμοί.

Εἰς μερικὰς μάλιστα χώρας ἐρρίφθη ἡ ἰδέα τῆς οἰκονομικῆς αὐταρκείας, καίτοι εἶναι σαφές, ὅτι οὐδεμία χώρα δύναται νά ζήσῃ καὶ νά προοδεύσῃ ἄνευ διεθνῶν ἀνταλλαγῶν.

Τὸ γεγονός εἶναι, ὅτι κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην ὁ οἰκονομικὸς ἐθνικισμὸς

έλαβε μορφήν επίκινδυνον. συνετέλεσε δὲ οὐκ' ὀλίγον εἰς τὴν ἐκρήξιν τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου.

23. Αἱ προσπάθειαι μετὰ τὸν δεύτερον παγκόσμιον ὄλεμον.—Τὸ πρόβλημα τῆς ἀναδιοργανώσεως τῆς διεθνoῦς οἰκονομίας ἤρχισε νὰ ἀντιμετωπιζῆται πρὸ τῆς λήξεως ἀκόμη τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου. Εἰς τὰς διαφόρους χώρας ἐξεπονoῦντο σχέδια νομισματικῆς σταθεροποιήσεως καὶ ρυθμίσεως τῶν διεθνῶν ἀνταλλαγῶν.

Ἡ κυριωτέρα προσπάθεια κατεβλήθη εἰς τὸ Λονδῖνον καὶ τὴν Οὐάσιγκτων διὰ τῆς ἐκπονήσεως τῶν γνωστῶν σχεδίων Keynes καὶ White, ἐν ἔτει 1943.

24. Τὸ σχέδιον Keynes προέβλεπε τὴν δημιουργίαν ἐνὸς διεθνoῦς ὀργανισμοῦ διὰ τὸν συμψηφισμόν τῶν διεθνῶν πληρωμῶν. Ἡ λειτουργία τοῦ ὀργανισμοῦ ἔπρεπε νὰ ἔχῃ ἀρκετὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ νὰ μὴ ὑφίσταται τὴν ἐπιρροὴν τῶν διαφορῶν Κυβερνήσεων.

Ὁ μηχανισμὸς τῶν συμψηφισμῶν ἐστηρίζετο ἐρ' ἐνὸς εἶδους διεθνoῦς νομισματοσ, τοῦ Bancok, βάσει τοῦ ὁποῖου θὰ ἐλειτούργει ἡ διεθνῆς ἔνωσις συμψηφισμῶν, πρὸς ἀπρόσκοπτον λειτουργίαν τοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου.

Διὰ τοῦ συστήματος τούτου, κάθε χώρα θὰ ἠδύνατο ἀπροσκόπτως νὰ ἐμπορευῆται μὲ τὰς ἄλλας, τὰ δὲ τελικὰ ἀποτελέσματα θὰ κατεχωροῦντο εἰς τὴν ἔνωσιν τῶν διεθνῶν πληρωμῶν, ὡς τούτο λαμβάνει χώραν εἰς τὰ συμψηφιστικά γραφεῖα τῶν τραπεζικῶν ὀργανισμῶν, Τὸ σύστημα τούτο ἐθεωρεῖτο παρὰ τοῦ Keynes τόσον ἀποτελεσματικόν, ὥστε νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι ἦτο ἱκανὸν νὰ μετατρέψῃ τὸν λίθον εἰς ἄρτον.

25. Διὰ τοῦ ἀμερικανικοῦ Σχεδίου, γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἐπεξεργασθέντος τοῦτο White, τὸ ὅλον θέμα ἐτέθη ἐπὶ ἄλλης βάσεως. Ἀντὶ ἐνὸς καὶ μόνου ὀργανισμοῦ προεβλέπετο ἡ δημιουργία δύο, ἥτοι ἐνὸς Νομισματικοῦ Ταμείου καὶ μιᾶς Τραπεζῆς. Ἐκ μέρους τῶν Ἀμερικανῶν ἐπιστεῦετο ὅτι ἡ ὑπαρξίς τῶν δύο αὐτῶν ὀργανισμῶν ἤρκει διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων τῆς διεθνoῦς οἰκονομίας καὶ ἰδιαίτερος τῆς ἀνορθώσεως τῆς εὐρωπαϊκῆς οἰκονομίας.

26. Τὰ δύο ἀνωτέρω Σχέδια ἀπετέλεσαν τὴν βάσιν τῆς διασκέψεως, τοῦ Brettons-Woods, ἥτις συνῆλθε τὸν Ἰούλιον τοῦ 1944 καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος ἀντιπρόσωποι 44 Κρατῶν.

Φαίνεται ὅτι εἰς τὴν διάσκεψιν ταύτην ἐπεκράτησαν μᾶλλον αἱ ἀντιλήψεις τῶν Ἀμερικανῶν, ἀπεφασίσθη δὲ ἡ ἴδρυσις τοῦ Διεθνoῦς Νομισματικοῦ Ταμείου καὶ τῆς Διεθνoῦς Τραπεζῆς Ἀνασυγκροτήσεως. Οἱ δύο ὀργανισμοὶ οὗτοι διευθύνονται ἀναλόγως τῆς συμμετοχῆς εἰς τὰ κεφάλαια ἐκ μέρους τῶν διαφορῶν χωρῶν. Κατὰ συνέπειαν, βαρύνουσιν γνώμην ἔχουν αἱ μεγάλαι χώραι καὶ ἰδίᾳ αἱ Η.Π.Α., τῶν ὁποίων ἡ συμμετοχὴ εἰς τὰ κεφάλαια κατέχει τὴν πρώτην θέσιν.

27. **Ἡ διεθνὴς ὀργάνωσις ἐμπορίου.**— Παραλλήλως πρὸς τὴν ἴδρυσιν τοῦ Διεθνοῦς Νομισματικοῦ Ταμείου καὶ τῆς Διεθνοῦς Τραπεζῆς, ἐθεωρήθη σκόπιμος καὶ ἡ δημιουργία μιᾶς ὀργανώσεως τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου. Ἡ ἀποψὶς αὕτη ὑπεστηρίζετο κυρίως ἐκ μέρους τῶν Η.Π.Α., διότι ἐπιστεύετο ὅτι μόνον οὕτω θὰ ἦτο δυνατὴ ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου καὶ ἡ καταπολέμησης τῶν προστατευτικῶν μέτρων.

Καθὼς εἶναι γνωστὸν, ὁ ἀγὼν ἐναντίον τοῦ προστατευτισμοῦ διεξήγετο καθ' ὅλον τὸν 19ον αἰῶνα καὶ μέχρι τοῦ 1930 ἐκ μέρους τῶν Ἀγγλων. Συνεπεῖα ὅμως τῆς μεγάλης κρίσεως τοῦ 1929—1933, ἡ Ἀγγλία υἱοθέτησε τὴν πολιτικὴν τοῦ προστατευτισμοῦ, ἡ δὲ ἰδέα τῆς ἐλευθερίας τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου εὔρε πλέον ὑποστηρικτὰς καὶ ὁπαδοὺς εἰς τὰς Η.Π.Α.

Αἱ ἀντιλήψεις περὶ ἀπελευθερώσεως τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου διετυπώθησαν εἰς ἓν σχέδιον κατὰ τὸ 1946, ἐκ μέρους τῶν Η.Π.Α., βάσει τοῦ ὁποῖου συνελλήθη εἰς Λονδίνον μία διάσκεψις, προπαρασκευαστικοῦ χαρακτῆρος, τὸ φθινόπωρον τοῦ 1946. Ἐπηκολούθησε νεωτέρα διάσκεψις εἰς τὴν Γενεύην, τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1947, μία τρίτη δὲ τὸν Νοέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους εἰς τὴν Ἀβάναν τῆς Κούβας, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος ἀντιπρόσωποι 58 Κρατῶν.

Εἰς τὴν διάσκεψιν ταύτην ἐξεπονήθη εἰς καταστατικὸς χάρτης πρὸς ἴδρυσιν μιᾶς διεθνοῦς ὀργανώσεως, τὸ κείμενον ὅμως ἦτο τοιοῦτον ὥστε πάντες παρεδέχθησαν ὅτι ἡ λειτουργία τοῦ ἐν λόγῳ ὀργανισμοῦ ἦτο ἀδύνατος καὶ κάθε περαιτέρω προσπάθεια ἐγκατελείφθη.

28. Κατὰ τὴν ἰδίαν περίοδον, κατὰ τὸ 1947, κατεβλήθη μία παράλληλος προσπάθεια περιορισμοῦ τῶν τελωνειακῶν δασμῶν, διὰ τῆς ὑπογραφῆς μιᾶς συμβάσεως μεταξὺ τῶν διαφόρων Κρατῶν εἰς τὸ Ἄνεσὺ τῆς Γαλλίας. Ἡ Σύμβασις αὕτη, γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Δασμῶν καὶ Ἐμπορίου» ἢ ΓΚΑΤΤ, ἐκ τῶν ἀρχικῶν γραμμάτων εἰς τὴν Ἀγγλικὴν, ὑπεχρέωσε τὰς διαφόρους χώρας αἵτινες ὑπέγραψαν ταύτην, νὰ σταθεροποιήσουν τοὺς ὑπάρχοντας τελωνειακοὺς δασμούς, διὰ κάθε δὲ μεταβολὴν νὰ ζητήσουν τὴν ἄδειαν τῆς διασκέψεως.

Δεδομένου ὅμως ὅτι ἐπρόκειτο νὰ ἀναληφθοῦν ὑποχρεώσεις σταθεροποιήσεως τῶν ἐν ἐφαρμογῇ δασμῶν, τὰ διάφορα Κράτη μετέβαλον προηγουμένως τὰ ποσοστὰ τῶν διαφόρων κλάσεων καὶ διεπραγματεύθησαν, βάσει ἠϋξημένων δασμῶν. Ἐκ μέρους τῆς χώρας μας διεπράχθη τὸ λάθος νὰ ἀναλάβωμεν ὑπεχρεώσεις, βάσει ἐνὸς παλαιοῦ δασμολογίου χρονολογουμένου ἀπὸ τὸ 1923, νὰ ἀφήσωμεν δὲ οὕτω ἀκάλυπτον τὴν ἐθνικὴν μας παραγωγὴν εἰς τὸν ξένον ἀνταγωνισμόν, ἰδίᾳ μετὰ τὸ 1953, ὅτε κατηργήθησαν οἱ ποσοτικοὶ περιορισμοί.

Σήμερον κάθε προσπάθειά μας περὶ αὐξήσεως τῶν τελωνειακῶν δασμῶν προσκροῦει εἰς τὰς διαμαρτυρίας τῶν ἄλλων χωρῶν αἵτινες συνυπέγραψαν τὴν Σύμβασιν Δασμῶν καὶ Ἐμπορίου.

29. **Ἡ κρίσις τῆς εὐρωπαϊκῆς οἰκονομίας.**— Εἶχε πιστευθῆ ὅτι αἱ ἀνάγκαι τῆς διεθνοῦς οἰκονομίας καὶ ἰδίᾳ τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν θὰ ἐξυπηρετηθοῦν διὰ τῆς Διεθνοῦς Τραπεζῆς καὶ τοῦ Νομισματικοῦ Ταμείου, ἐκ τῶν πραγμάτων ὅμως κατεδείχθη ὅτι τοῦτο ἦτο ἀδύνατον.

Οἱ δύο ὄργανισμοί, ἐκ τοῦ συνόλου τοῦ ὀνομαστικοῦ κεφαλαίου, μόλις ἠδύναντο νὰ διαθέσουν περὶ τὰ δύο δισεκατομμύρια δολλάρια, ποσὰ πασιφανῶς ἀνεπαρκῆ διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν. Ἐνώπιον τῆς καταστάσεως ταύτης, ἀπεφασίσθη ὁ ἀπ' εὐθείας δανεισμὸς ἐκ μέρους τῶν Η.Π.Α. πρὸς τὰς διαφόρους χώρας τῆς Εὐρώπης. Οὕτω παρεσχέθη εἰς τὴν Μεγάλῃν Βρετανίαν, κατὰ τὸ 1946 τὸ ποσὸν τῶν 3.750 ἑκατομμυρίων δολλαρίων, διάφορα δὲ ποσὰ εἰς πλείστας ἄλλας χώρας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν χορήγησιν τῶν ποσῶν τούτων, αἱ ἀνάγκαι ἦσαν τεράστιαι, τὸ δὲ Νομισματικὸν Ταμεῖον καὶ ἡ Διεθνὴς Τράπεζα Ἀνασυγκροτήσεως εὐρίσκοντο εἰς τελείαν ἀδυναμίαν νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴν κατάστασιν. Ἐντὸς τοῦ 1947 καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1948, ἡ ἐξάντλησις τῶν χωρῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἦτο τοιαυτῆ. ὥστε μόνον μέτρα γενικωτέρας φύσεως ἠδύναντο νὰ σώσουν τὴν κατάστασιν.

30. Οὕτω, κατὰ τὴν ἀνοιξιν τοῦ 1948, αἱ Η.Π.Α., ἐξήγγειλαν τὸ Σχέδιον Μάρσαλ, χάρις εἰς τὸ ὅποιον ἀπετράπη ἡ οἰκονομικὴ κατάρρευσις τῆς Εὐρώπης. Εἰδικιώτερον διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Τουρκίαν, ἐντὸς τοῦ 1947 εἶχε τεθῆ εἰς ἐφαρμογὴν τὸ Δόγμα Τρούμαν, πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν χωρῶν τούτων, λόγῳ τοῦ κομμουνιστικοῦ κινδύνου. Κατὰ συνέπειαν, διὰ τὴν χώραν μας τὸ Δόγμα Τρούμαν ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Μάρσαλ, βάσει τοῦ ὁποίου ἐλάβομεν ἀξιόλογον ἐνίσχυσιν, χωρὶς ὅμως νὰ δυνηθῶμεν νὰ πραγματοποιήσωμεν τὴν Ἀνασυγκρότησιν τῆς οἰκονομίας μας, συνεπιείᾳ τοῦ συμμοριτοπολέμου.

Κατὰ τὴν περίοδον 1948 μέχρι τοῦ 1952 αἱ ἄλλαι χώραι τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἐξησφάλισαν τὴν οἰκονομικὴν των Ἀνασυγκρότησιν, χάρις εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Σχεδίου Μάρσαλ, διὰ τὴν Πατρίδα μας ὅμως ἡ ἐνίσχυσις διετέθη πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ ἀντικομμουνιστικοῦ ἀγῶνος, ὅστις ἠπειλήσῃ σοβαρῶς τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς χώρας μας.

Βεβαίως ἡ διατήρησις τῆς ἐθνικῆς μας ἀνεξαρτησίας ἀποτελεῖ ἀνεκτίμητον ἀγαθόν, ὁ ἀγὼν ὅμως ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας δὲν μᾶς ἐπέτρεψε νὰ πραγματοποιήσωμεν τὴν ἀνασυγκρότησιν τῆς οἰκονομίας μας, ὡς ἐπραξάν τοῦτο αἱ ἄλλαι εὐρωπαϊκαὶ χώραι. Τὸ γεγονός τοῦτο ἀνεγνωρίσθη ἐκ μέρους τῶν Η.Π.Α. καὶ διὰ τοῦτο συνεχίζεται ἀκόμη πρὸς τὴν χώραν μας ἡ βοήθεια, αὕτη ὅμως δὲν εἶναι τοῦ μεγέθους τῆς περιόδου τοῦ Σχεδίου Μάρσαλ, ὥστε νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ταχεῖαν προώθησιν τῆς ἀνασυγκροτήσεως τῆς οἰκονομίας μας.

Τὸ πρόβλημα τῆς ἀνασυγκροτήσεως τῆς οἰκονομίας μας παραμένει ἔλυτον, καθίσταται δὲ μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου δυσχερέστερον, λόγῳ τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ.

31. **Ἡ ἐνωτικὴ προσπάθεια τῆς Εὐρώπης.**—Καθ' ὃν χρόνον ἡ χώρα ρας εὐρίσκεται πρὸ δυσχερειῶν καὶ τὸ πρόβλημα τῆς ἀνασυγκροτήσεως παραμένει ἄλυτον, αἱ ἄλλαι χώραι τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καταβάλλουν προσπάθειας δημιουργίας κοινῆς εὐρωπαϊκῆς ἀγορᾶς

Δὲν ὑπάρχει καμμία ἀμφιβολία ὅτι αἱ χώραι τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης πρέπει νὰ τείνουν πρὸς τὴν οικονομικὴν συνεργασίαν καὶ τὴν δημιουργίαν, ὅσον τὸ δυνατόν, περισσοτέρων δεσμῶν, εἰς τρόπον ὥστε ἡ συμμαχία τοῦ Ν.Α.Τ.Ο. νὰ προσλάβῃ τὴν ἐκ τῶν πραγμάτων ἐπιβαλλομένην σημασίαν, διότι μόνον οὕτω εἶναι δυνατὴ ἡ ἀντιμετώπισις τοῦ κομμουνιστικοῦ κινδύνου.

32. Ἦδη ὑπάρχουν μερικοὶ ὄργανισμοὶ λειτουργοῦντες εἰς εὐρωπαϊκὴν κλίμακα. Ἰδιαιτέρας σημασίας εἶναι ἡ Ἐνωσις Ἐνδοευρωπαϊκῶν Πληρωμῶν, ἥτις λειτουργεῖ εἰς τὰ πλαίσια τοῦ Ο.Ε.Ο.Σ., εἶναι δὲ ἀποτέλεσμα τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Σχεδίου Μάρσαλ.

Χάρις εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν ἔνωσιν πληρωμῶν, διευκολύνεται τὸ ἐμπόριον μεταξὺ τῶν συμμετεχουσῶν χωρῶν, διότι ὁ συμψηφισμὸς γίνεται κατὰ τρόπον πολυμερῆ καὶ ὄχι διμερῆ, ὡς ἀπαιτεῖτο ἄλλοτε μὲ τὰς διμερεῖς συμβάσεως συμψηφισμοῦ τῶν διαφόρων Κρατῶν.

Βεβαίως τὸ σύστημα τοῦτο δὲν ἔλυσε ριζικῶς τὸ πρόβλημα τῶν πληρωμῶν, διότι κάθε χώρα ἔχει ὀρισμένην πίστωσιν, πέραν τῆς ὁποίας δὲν δύναται νὰ ἐνεργήσῃ πληρωμὰς, ἀποτελεῖ ὅμως μίαν σοβαρὰν διευκόλυνσιν τῶν συναλλαγῶν τῶν συμμετεχουσῶν χωρῶν.

Παραλλήλως πρὸς τὴν προσπάθειαν τοῦ Ο.Ε.Ο.Σ., αἱ χώραι τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ἐδημιούργησαν καὶ τοὺς συμβουλευτικὸς ὀργανισμοὺς τοῦ Στρασβούργου, τὰ μέχρι σήμερον ὅμως ἀποτελέσματα αὐτῶν δὲν δύναται νὰ κριθοῦν ἱκανοποιητικά. Βεβαίως ἡ σύγκρισις τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς συνελύσεως ἔχει ὡς σκοπὸν τὴν δημιουργίαν εὐρωπαϊκοῦ πνεύματος, ἡ πρόδοσις ὅμως πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην φαίνεται πολὺ βραδεῖα.

33. Ἰκανοποιητικώτερα φαίνονται τὰ ἀποτελέσματα ἄλλων προσπαθειῶν. Οὕτω, μεταξὺ τοῦ Βελγίου, Λουξεμβούργου καὶ Ὀλλανδίας, ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἤδη καταβάλλεται προσπάθεια δημιουργίας τελωνειακῆς καὶ οικονομικῆς ἐνώσεως. Βεβαίως δὲν ἐπράχματοποιήθησαν ἀκόμη τὰ ὑπὸ τῶν συνθηκῶν προβλεπόμενα, αἵτινες εἶχον ὑπογραφῆ πρὸ τῆς λήξεως ἀκόμη τοῦ δευτέρου παγκόσμιου πολέμου, τὰ μέχρι τοῦδε ὅμως ἐπιτευχθέντα ἀποτελέσματα πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην εἶναι λίαν ἀξιόλογα. Αἱ χώραι τοῦ Μπενελούξ ἠῤῥησαν τὰς μεταξὺ των οικονομικὰς ἀνταλλαγὰς, βαδίζουσι δὲ καθημερινῶς πρὸς τὴν σύσφιγξιν τῶν σχέσεών των, παρὰ τὰς δυσχερεῖας αἵτινες ἀναφαίνονται διὰ τὴν ὀριστικὴν πραγματοποιήσιν τῆς τελωνειακῆς καὶ οικονομικῆς ἐνώσεως.

34. Μία ἄλλη προσπάθεια ἔτυχεν ἐφαρμογῆς μεταξὺ τῶν τριῶν χωρῶν τοῦ Μπενελούξ, καὶ τῆς Γερμανίας, Ἰταλίας καὶ Γαλλίας. Πρόκειται περὶ τῆς κοινοπραξίας γάλυβος καὶ ἀνθρακος. Διὰ τὰ δύο προϊόντα ταῦτα ἐδημιουργήθη

κοινή αγορά μεταξύ των εξ ευρωπαϊκών χωρών, ἥτις διηκολύνε τὴν παραγωγὴν καὶ κατανάλωσιν τῶν εἰδῶν τούτων.

Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ πειράματος τούτου παραινοῦν σήμερον τὰς ἐξ χώρας τῆς Εὐρώπης νὰ δημιουργήσουν κοινήν ἀγοράν δι' ὅλα τὰ προ-
 ἴοντα. Φαίνεται ὅτι αἱ διαπραγματεύσεις εὐρίσκονται εἰς εὐχάριστον σημεῖον, ἐντὸς ολίγου δὲ ἀναμένεται ἡ ὑπογραφή τῆς σχετικῆς συμβάσεως.

Παράλληλως ὅμως πρὸς τὴν προσπάθειαν ταύτην, ὁ Ο.Ε.Ο.Σ., ἐργάζεται διὰ τὴν δημιουργίαν μιᾶς ἐλευθέρου ζώνης, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ συμμετέχουν ὅλαι αἱ χώραι τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, μέλη τοῦ ἐν λόγω ὀργανισμοῦ.

35. Ἡ ἐλευθέρου ζώνη διαφέρει, ἀπὸ τὴν κοινήν ἀγοράν, διότι εἰς ταύτην θὰ κυκλοφοροῦν εὐχερέστερον μόνον τὰ προϊόντα ἐκεῖνα ἅτινα θὰ ἀναφέρονται εἰς τὴν σύμβασιν. Οὕτω, προτείνεται ἐκ μέρους τῶν βιομηχανικῶν χωρῶν. ἡ ἐλευθέρου ζώνη νὰ περιορισθῇ μόνον εἰς τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα καὶ νὰ ἀποκλεισθοῦν τὰ ἀγροτικά.

Ἐν τοιοῦτον ὅμως μέτρον θὰ ἔχη ἀσφαλῶς δυσμενεῖς συνεπειάς διὰ τὰς χώρας ὡς ἡ Ἑλλάς. τῶν ὁποίων ὅλα σχεδὸν τὰ ἐξαγώγιμα προϊόντα εἶναι ἀγροτικά.

Ἐν τούτοις, δὲν δυνάμεθα νὰ παραγνωρίσωμεν ὅτι αἱ ἐνωτικαὶ προσπάθειαι τῆς Εὐρώπης ἔχουν πολλοὺς ὑποστηρικτάς, ὄχι μόνον διὰ καθαρῶς οἰκονομικοὺς λόγους ἀλλὰ καὶ διὰ πολιτικούς. ἐνδέχεται δὲ εἰς τὸ προσεχὲς μέλλον νὰ ληφθοῦν διάφορα ὀργανωτικὰ μέτρα, εἰς τρόπον ὥστε νὰ πραγματοποιηθῇ μία στενωτέρα σύνδεσις τῶν διαφόρων οἰκονομιῶν.

Ἡ σύνδεσις ὅμως αὕτη, ἀσθενῶν καὶ ἀδυνάτων οἰκονομιῶν, εἰς γενικώτερα πλαίσια, μετ' ἰσχυρῶν οἰκονομιῶν, ἀποτελεῖ θανάσιμον κίνδυνον διὰ τὰς ἀδυνάτους οἰκονομίας. Ἀλλὰ τὸ πρόβλημα ἐκ τῆς φύσεώς του δὲν ἐπιδέχεται ὡς λύσιν τὴν ἄρνησιν τῆς συμμετοχῆς καὶ τὴν ἀπομόνωσιν τῶν μικρῶν καὶ ἀδυνάτων οἰκονομιῶν. Ἡ συμμετοχὴ ἀποτελεῖ ἀνάγκην, πρέπει ὅμως νὰ γίνῃ αὕτη ἀφοῦ προηγουμένως ἐξασφαλισθῇ μία σχετικὴ προθεσμία, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ λάβῃ χώραν ἀναδιάρθρωσις τῆς οἰκονομίας, ὥστε νὰ καταστῇ ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν ἐλευθέρου ζώνην ἢ τὴν κοινήν ευρωπαϊκὴν ἀγοράν ἐπωφελῆς καὶ ὄχι ἐπιζημία καὶ καταστρεπτικὴ.

Ἡ σοβαρότης τοῦ προβλήματος τούτου θὰ φανῇ πλήρως διὰ τῆς ἀναλύσεως τῶν σχέσεων τῆς οἰκονομίας μας μετὰ τὰς ἄλλας χώρας.

36. **Ἐπαφὴ καὶ ἐξάρτησις ἐκάστης οἰκονομίας.**—Οὐδεμία οἰκονομία ἐπιτρέπει τὴν ἐφαρμογὴν πολιτικῆς αὐταρκείας, ὅσον μεγάλη καὶ ἰσχυρὰ καὶ ἐὰν εἶναι αὕτη. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς μικρὰς οἰκονομίας, εἶναι προφανές, ὅτι ἡ ἐξάρτησις αὐτῶν ἐκ τῆς δεθνοῦς οἰκονομίας εἶναι μεγίστη.

Ἡ κατάστασις αὕτη ὀφείλεται εἰς τὴν κατανομήν τοῦ ὑπογείου πλούτου, εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ ἐδάφους καὶ εἰς τὰς κλιματολογικὰς συνθήκας. Ἐπομένως, ἡ ἐξάρτησις ἐκάστης χώρας προέρχεται ἐκ τῆς ἀδυναμίας νὰ παράγῃ ἐπὶ

τόπου ώρισμένα αγαθά απαραίτητα διά τας ανάγκας του πληθυσμού και εκ τής ανάγκης νά τοποθετησῆ εἰς τὴν διεθνῆ ἀγορὰν ἐκεῖνα ἐκ τῶν ἀγαθῶν ἅτινα δὲν εἶναι δυνατὸν νά ἀπορροφηθοῦν ἐπὶ τόπου.

Μερικὰ πρόχειρα παραδείγματα ὑπογραμμίζουσι τὴν ἀνάγκην ταύτην. Εἶναι γνωστὸν ὅτι δὲν παράγομεν ἐπὶ τόπου, ζάχαριν, καφέ καὶ σειρὰν ὀλόκληρον ἄλλων προϊόντων. Ἀντιθέτως, εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατον νά καταναλώσωμεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας μας ὀλόκληρον τὴν ποσότητα τῶν παραγομένων καπνῶν, τῆς σταφίδος καὶ ἄλλων προϊόντων.

Ἀναλόγως τῆς χώρας καὶ τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν, ἡ ἰδίᾳ ἀνάγκη ὑπάρχει δι' ὅλας τὰς οἰκονομίας τοῦ κόσμου. Ἡ ἀνάγκη εἰσαγωγῆς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ὀρισμένων προϊόντων εἶναι ἐπιτακτικὴ, καθὼς καὶ ἡ ἐξαγωγή πολλῶν ἐγχωρίων προϊόντων.

Πέραν ὅμως τῆς κατηγορίας τῶν ἀγαθῶν τούτων, ἀποτελοῦν ἀντικείμενον τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου καὶ ἄλλα προϊόντα, τῶν ὁποίων ἡ παραγωγή εἶναι μὲν δυνατὴ ἐντὸς τῆς χώρας, τὸ κόστος ὅμως παραγωγῆς εἶναι ὑψηλὸν καὶ ἐπομένως θεωρεῖται συμφέρουσα ἡ εἰσαγωγή αὐτῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Πολλάκις δίδεται ὡς παράδειγμα ἡ περίπτωσης τῶν σταφυλῶν, τῶν ὁποίων ἡ παραγωγή εἶναι δυνατὴ εἰς τὰς βορείους χώρας διὰ τῆς μεθόδου τῶν θερμοκηπίων. Τοιαύτη προσπάθεια ὅμως δὲν ἐπιχειρεῖται διότι τὸ κόστος θὰ ἦτο τόσον ὑψηλόν, ὥστε ἡ πρᾶξις αὕτη νά θεωρηθῆ τελείως παράλογος.

Ἄλλ' ἡ κατάστασις περιπλέκεται ὅταν ἡ διαφορὰ τοῦ κόστους δὲν εἶναι πολὺ μεγάλη, ὑπάρχουν δὲ καὶ πρόσθετοι λόγοι ἵνα προκριθῆ ἡ παραγωγή ὀρισμένων προϊόντων ἐντὸς τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς χώρας. Ἡ περίπτωσης αὕτη ἐμφανίζεται διὰ πολλὰ προϊόντα, κυρίως ὅμως διὰ τὰ βιομηχανικὰ εἶδη. Διὰ τοῦτο ἀπαιτεῖται μεγάλη προσοχὴ καὶ σοβαρὰ μελέται, προκειμένου νά καθορισθῆ ἡ ἐμπορικὴ πολιτικὴ μιᾶς χώρας καὶ νά χαραχθῆ τὸ ὄριον τῆς προστασίας τῆς ἐγχωρίας παραγωγῆς.

Μάλιστα ἀπαιτεῖται μεγαλυτέρα προσοχὴ πρὸς ἀποτροπὴν τῆς πλάνης ἣτις προέρχεται ἀπὸ τὰς περὶ διεθνοῦς ἐμπορίου κρατούσας ἀντιλήψεις, αἵτινες διαδίδονται ἀπὸ τοὺς οικονομολόγους τῶν προηγμένων οικονομικῶς χωρῶν, διότι αὗται ἐξυπηρετοῦν τὰ συμφέροντα τούτων. Καθὼς εἶναι γνωστὸν εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου, οὐδεμία διάκρισις γίνεται περὶ τῆς σημασίας τῶν ἀγαθῶν, ἀνεξαρτήτως ἐὰν ταῦτα εἶναι γεωργικὰ ἢ βιομηχανικὰ. Μία τοιαύτη ἀντίληψις ἀδικεῖ τὰς γεωργικὰς χώρας καὶ τὰς παρεμποδίζει νά καταβάλλουν προσπάθειας πρὸς ἀπόκτησιν βιομηχανίας, ἡ σημασία τῆς ὁποίας εἶναι ὑψίστη διὰ κάθε οἰκονομίαν.

37. Ἡ μεγίστη σημασία τῆς βιομηχανίας.— Εἶναι μεγίστη πλάνη ἡ ἀποψις ὅτι μία χώρα δύναται νά ἐξειδικευθῆ εἰς τὴν παραγωγὴν τῶν ἀγαθῶν, βᾶσει τοῦ ἀξιώματος τοῦ συγκριτικοῦ κόστους. Τοῦτο σημαίνει τελείαν παρα-

γνώρισιν τῆς σημασίας τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων καὶ ἐν γένει τῆς βιομηχανίας, διὰ κάθε οἰκονομίαν.

Ἄλλ' ἢ πλέον πρόχειρος ἀνάλυσις καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ βιομηχανία ἐμφανίζει πλεῖστα πλεονεκτήματα καὶ ἐπιβάλλεται ἡ ἀνάπτυξις ταύτης, ἔστω καὶ μὲ θυθίας ἀκόμη.

Ἡ βιομηχανικὴ παραγωγή ἔχει τὸ μέγα πλεονέκτημα νὰ ρυθμίζεται ἀπὸ τὴν βούλησιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὄχι ἀπὸ τὰς καιρικὰς συνθήκας, ὡς τοῦτο συμβαίνει εἰς τὴν γεωργίαν. Ἡ λειτουργία ἐνὸς ἐργοστασίου, οὐδὲν ἄλλως προσκρούει εἰς τὰς ἀτμοσφαιρικὰς μεταβολὰς.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν διάθεσιν τῶν προϊόντων, αὕτη ἐπίσης συντελεῖται ὑπὸ διαφόρους συνθήκας. Τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα δὲν εἶναι φθαρτὰ καὶ δὲν πιέζουν τὴν ἀγορὰν ὅμως τὰ γεωργικὰ. Ἐπὶ πλέον ἡ ζήτησις αὐτῶν εἶναι ἐλαστικὴ, ὅπερ σημαίνει ὅτι κάθε πτώσις τῆς τιμῆς προκαλεῖ καὶ ἀνάλογον αὐξήσιν τῆς καταναλώσεως, ἐν ἀντιθέσει μὲ τὰ περισσότερα ἐκ τῶν γεωργικῶν προϊόντων, τῶν ὁποίων ἡ ζήτησις δὲν παρουσιάζει ἐλαστικότητα.

Καὶ ὡς πρὸς τὴν σύνθεσιν τοῦ προσωπικοῦ, διάφορος εἶναι ἡ κατάστασις, μεταξὺ βιομηχανίας καὶ γεωργίας. Ἡ βιομηχανία ἀπαιτεῖ τεχνικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς γνώσεις, χρησιμοποιοῖ μηχανικοὺς, χημικοὺς καὶ γενικῶς ἐξειδικευμένον προσωπικόν, αἱ ἀμοιβαὶ τοῦ ὁποίου εἶναι ἀνάλογοι μὲ τὰς γνώσεις καὶ ἱκανότητας αὐτῶν.

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἡ λειτουργία μιᾶς βιομηχανίας δημιουργεῖ εἰσοδήματα ἀσυγκρίτως μεγαλύτερα ἀπὸ τὴν γεωργίαν. Μάλιστα τὰ ποσὰ τῶν εἰσοδημάτων διὰ τὴν οἰκονομίαν εἶναι ἔτι μεγαλύτερα, ἐὰν προσθέσωμεν τοὺς φόρους τοῦ δημοσίου, τὰς προμηθειὰς τῶν τραπεζῶν καὶ τὰ διάφορα ἄλλα χρηματικὰ ποσὰ ἅτινα πληρώνει ἡ βιομηχανία εἰς πλείστους ἐπαγγελματίας.

38. Ὑπάρχει ὅμως καὶ μία ἄλλη ἀποψις τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ προσέξωμεν. Ἡ ἴδρυσις μιᾶς βιομηχανίας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας συντελεῖ εἰς τὴν προαγωγήν τῶν τεχνικῶν γνώσεων καὶ τὴν δημιουργίαν καὶ ἄλλων βιομηχανιῶν, αἵτινες δύνανται νὰ χρησιμοποιοῦσιν ὑποπροϊόντα τῆς πρώτης. Μεταξὺ τῶν διαφόρων κλάδων τῆς βιομηχανίας ὑπάρχει μία συσχέτισις καὶ ἀλληλεπίδρασις ἥτις διευκολύνει τὴν αὐξήσιν τῆς παραγωγῆς καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομίας.

Ἐπομένως, προκειμένον νὰ κρίνωμεν ἐὰν ἔχωμεν συμφέρον νὰ παράγωμεν ἐν βιομηχανικὸν προϊόν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας, θὰ ἦτο μεγίστη πλάνη ἐὰν ὁ συλλογισμὸς ἐξήταζε μόνον τὴν διαφορὰν τοῦ κόστους καὶ παρέλειπε νὰ ἐκτιμῆσιν τοὺς ἄλλους παράγοντας.

Τὴν σημασίαν ταύτην ἀντελήφθησαν πλεῖστοι χῶραι καὶ διὰ τοῦτο ἐφήρμοσαν πολιτικὴν προστασίας τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων. Ἡ προσεκτικὴ ἀνάλυσις ἀποδεικνύει ὅτι μία χώρα γεωργικὴ, εἰσάγουσα ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ τὰ βιομηχανικὰ τῆς προϊόντα, ἀνταλλάσσει τὴν ἐργασίαν πέντε καὶ πλέον ἀτόμων μὲ τὴν ἐργασίαν ἐνὸς καὶ μόνον ἀτόμου τῆς βιομηχανικῆς χώρας.

39. 'Εάν εις τούς άνωτέρω λόγους προσθέσωμεν και την επίδρασιν τῆς βιομηχανίας διά την έθνικὴν άμυναν, ώς και διά την άπασχόλησιν τοῦ πληθυσμοῦ, τότε βλέπομεν πόσον έπιφανειακὴ εἶναι ἡ άποψις ἥτις περιορίζει την άνάλυσιν εις τὸ κόστος τῆς παραγωγῆς.

Δεχθῶμεν ὅτι ἡ παραγωγή ενὸς βιομηχανικοῦ προϊόντος καταλήγει εις κόστος ύψηλότερον, ἢ εισαγιγῆ ὅμως αὐτοῦ εκ τοῦ έξωτερικοῦ καταλήγει εις άεργίαν. Εἰς την περίπτωσιν ταύτην δὲν ἔχομεν μόνον ώς ζημίαν την άπόλειαν τοῦ εισοδήματος τῶν εν άνεργία εργατῶν και ύπαλλήλων, αλλά και την δαπάνην τῆς συντηρήσεως αὐτῶν. Ὁ άνεργος ἔχει ανάγκην νὰ ζῆσῃ και θὰ ζῆσῃ ἔστω και υπό συνθήκας ὀδυνηράς εις βάρος τοῦ ασφαλιστικοῦ ὄργανισμοῦ, τῆς οἰκογενείας του και τῶν συγγενῶν του και φίλων, χωρὶς νὰ ὑπολογίσωμεν και τὸ μέγα θέμα τῆς ἠθικῆς συντριβῆς τοῦ ατόμου εκ τῆς μὴ έξευρέσεως εργασίας.

40. Τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι απαιτεῖται άναθεώρησις πολλῶν ἀντιλήψεων περὶ τῆς σκεπιμότητος ἢ μὴ, προστασίας τῆς ἐγχωρίας παραγωγῆς. Βεβαίως και εις την ὁδὸν τοῦ προστατευτισμοῦ ὑπάρχουν ὄρια, πλεῖστα ὅμως προϊόντα δύνανται νὰ παραχθοῦν ἐπὶ τόπου, ἀντὶ νὰ εισάγονται εκ τοῦ έξωτερικοῦ.

41. **Οἱ έξωτερικοὶ λογαριασμοὶ τῆς χώρας.**—'Εκ τῆς ὑπάρξεως σχέσεων οἰκονομικῶν με τὰς ἄπλας χώρας, δημιουργοῦνται ὠρισμένα ἀποτελέσματα, τὰ ὅποια πρέπει νὰ καταταγοῦν εις διαφόρους λογαριασμούς. Αἱ έξωτερικαὶ συναλλαγαὶ δύνανται νὰ χωρισθοῦν εις δύο μεγάλας κατηγορίας: τὰ ἀγαθὰ και τὰς ὑπηρεσίας. Ἡ πρώτη κατηγορία ἀπαρτίζει τὸ ἐμπορικὸν ἰσοζύγιον, ἡ δὲ δευτέρα τὸ ἰσοζύγιον τῶν ἀδήλων πόρων.

α) *Τὸ ἐμπορικὸν ἰσοζύγιον.* Τὸ ἐμπορικὸν ἰσοζύγιον ἐμφανίζει την κίνησιν τῶν εισαγωγῶν και τῶν εξαγωγῶν. Εἶναι ἐνεργητικόν, ἐάν αἱ εξαγωγαὶ ἀντιπροσωπεύουν ἀξίαν μεγαλυτέραν ἀπὸ τὰς εισαγωγὰς. Εἰς την ἀντίθετον περίπτωσιν εἶναι παθητικόν.

'Εάν ἐξετάσωμεν τὸ ἐμπορικὸν ἰσοζύγιον τῆς χώρας μας κατὰ τὸ ἔτος 1956, βλέπομεν ὅτι τοῦτα ἐμφανίζει εισπράξεις ἐξ εξαγωγῶν 212 ἑκατομμυρίων δολλαρίων, πληρωμὰς δὲ δι' εισαγωγὰς 542 ἑκατομμυρίων δολλαρίων, ἦτοι ἔλλειμμα 230 ἑκατομμυρίων δολλαρίων.

β) *Τὸ ἰσοζύγιον τῶν ἀδήλων πόρων.* Εἰς τὸ ἰσοζύγιον τοῦτο περιλαμβάνονται αἱ εισπράξεις και πληρωμαὶ τῆς κατηγορίας τῶν διαφόρων ὑπηρεσιῶν, ἐμβάσματα μεταναστῶν, ναυτιλιακὸν συνάλλαγμα, κ.τ.λ.

Διὰ τὸ ἔτος 1946 τὸ ἰσοζύγιον τῶν ἀδήλων πόρων ἐμφανίζει εισπράξεις 181 ἑκατομμύρια δολλάρια και πληρωμὰς 38 ἑκατομμύρια δολλάρια, ἦτοι ἀφίνει ὑπόλοιπον ἐνεργητικὸν 143 ἑκατομμύρια δολλάρια.

γ) *Τὸ ἰσοζύγιον τῶν εισοδημάτων ἢ τῶν λογαριασμῶν.* Τὸ ἰσοζύγιον τοῦτο περιλαμβάνει τὰ δύο προηγούμενα και ἐμφανίζει την συνολικὴν εἰκόνα τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ ἔτους, 'Επομένως ἐάν ἀθροίσωμεν τὰ άνωτέρω

ισοζύγια ἔχομεν ὡς τελικόν ἀποτέλεσμα ἔλλειμμα τοῦ ἰσοζυγίου εἰσοδημάτων κατὰ 87 ἑκατομμύρια δολλάρια.

Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο εἶναι ἐνδειξίς ὅτι ἡ χώρας μας κατὰ τὸ 1946 ἐδέχθη ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀγαθὰ καὶ ὑπηρεσίας 87 ἑκατομμυρίων δολλαρίων ἐπὶ πλεόν τῶν ὄσων προσέφερε. Ἡ κατάστασις αὕτη δὲν εἶναι ἱκανοποιητικὴ καὶ δεικνύει τὴν ἀνισορροπίαν τῆς οἰκονομίας μας, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ προσέξωμεν, χωρὶς νὰ ἐπαναπαυώμεθα εἰς φαινόμενα ἐπιφανειακὰ ὡς εἶναι ἡ κατάστασις τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν.

δ) Τὸ ἰσοζύγιον τῶν πληρωμῶν. Μετὰ τὸ ἰσοζύγιον τῶν εἰσοδημάτων ἔρχεται τὸ ἰσοζύγιον τῶν πληρωμῶν, εἰς τὸ ὁποῖον προστίθενται καὶ ἄλλαι πράξεις ὥστε νὰ ἐπέλθῃ ἐξίσωσις. Οὕτω, εἰς τὸ ἰσοζύγιον τῶν πληρωμῶν θὰ προστεθῇ ἢ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ βοήθεια, ὡς καὶ ὁ δανεισμός. Κατὰ συνέπειαν, διὰ τὸ ἔτος 1946 ἔχομεν τὰς ἀκολουθούσας μεταβολάς: "Ἐλλειμμα τοῦ ἰσοζυγίου εἰσοδημάτων 87 ἑκατομμύρια δολλάρια, εἰσπράξεις δὲ συναλλάγματος ἐκ πολεμικῶν ἐπανορθώσεων 1 ἑκατ., εἰσροὴν κεφαλαίων 21 ἑκατ., ἐξωτερικὴν βοήθειαν 70 ἑκατ., ἤτοι σύνολον προσθέτων εἰσπράξεων 92 ἑκατ. ἐναντι ἐλλείμματος 87, αὐξήσις τοῦ συναλλαγματικοῦ ἀποθέματος κατὰ 5 ἑκατ. δολλάρια.

42. Οἰκονομικὴ ἰσορροπία καὶ νομισματικὸν ἰσοζύγιον.—Ἡ προσεκτικὴ ἀνάλυσις τῶν διαφόρων ἰσοζυγίων τῆς χώρας ὀδηγεῖ εἰς τὴν διάκρισιν μεταξὺ οἰκονομικῆς καὶ νομισματικῆς σταθερότητος. Βεβαίως ἡ νομισματικὴ σταθερότης μιᾶς χώρας εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς οἰκονομικῆς σταθερότητος, παρατηρεῖται ὅμως ὅτι διὰ βραχέα χρονικὰ διαστήματα εἶναι δυνατὴ ἡ ἐξασφάλισις τῆς νομισματικῆς σταθερότητος, καίτοι ἡ οἰκονομία εὐρίσκεται εἰς κατάστασιν ἀνισορροπίας.

Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ἐξωτερικῆς ἐνισχύσεως, ἡ ὁποία παρέχει τὰ μέσα πληρωμῆς καὶ ἐξασφαλίζει τὴν ἐξίσωσιν τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν. Τὸ νὰ ἀνταποκριθῇ ὅμως μία χώρα εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν πληρωμῶν τῆς τοῦτο δὲν εἶναι ἀρκετὸν. Εἶναι ἀπαραίτητον νὰ διαπιστωθῇ καὶ τὸ μέσον διὰ τοῦ ὁποίου γίνεται ἡ πληρωμὴ.

Ἄς λάβωμεν τὸ παράδειγμα μιᾶς οἰκογενείας, τῆς ὁποίας τὰ ἐξοδα εἶναι μεγαλύτερα ἀπὸ τὰ ἐτήσια ἔσοδα. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ἡ ἐξίσωσις ἐξασφαλίζεται διὰ τῆς μεθόδου τοῦ δανεισμοῦ, ἢ τῆς γενναιοδωρίας κάποιου συγγενοῦς. Ἀλλὰ μία τοιαύτη κατάστασις εἶναι ἀνώμαλος. Τὸ κανονικὸν εἶναι νὰ ἐξασφαλισθῇ ἐξισορροπίη μεταξὺ ἐσόδων καὶ ἐξόδων. Αὐτὴν τὴν βαθυτέραν ἔννοιαν εἶναι ἀπαραίτητον νὰ παρακολουθήσωμεν καὶ ὄχι τὸ γεγονός ὅτι αἱ πληρωμαὶ τοῦ ἔτους ἐκαλύφθησαν, διότι ἐὰν τοῦτο γίνεται διὰ δανεισμοῦ, δημιουργοῦνται ὑποχρεώσεις καὶ προεξοφλοῦνται μελλοντικὰ ἔσοδα.

Κατ' ἀναλογίαν, εἰς τὴν περίπτωσιν μιᾶς χώρας ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔχει σημασίαν εἶναι τὸ ἰσοζύγιον τῶν εἰσοδημάτων καὶ ὄχι τῶν πληρωμῶν, τὸ

όποιον έξ όρισμοϋ και εκ τής φύσεως του εύρίσκειται εις κατάστασιν έξισώσεως. Εάν μία χώρα έχη έλλείμματα, θά καλύψη ταϋτα δια δανεισμοϋ ή δια τής μειώσεως τών συναλλαγματικών τής διαθεσίμων.

Είναι σαφές όμως ότι ή μέθοδος του δανεισμοϋ παρέχει τά μέσα πληρωμής και έξασφαλίζεται προσωρινώς ή νομισματική ισορροπία, όχι όμως και ή οικονομική την όποιαν άπεικονίζει ή κατάσταση του ίσοζυγίου εισοδημάτων.

Η προσπάθεια εκάστης χώρας συγκεντροϋται εις την έξισορρόπηση του ίσοζυγίου εισοδημάτων και δια τοϋτο βλέπομεν τους άγώνας όστινες καταβάλλονται πρὸς αύξησιν τών έξαγωγών και τών εισπράξεων έξ άδύλων πόρων.

43. Ειδικώτερον δια την οικονομίαν μας επιβάλλεται ή βαθμιαία μείωσις του έλλείμματος του ίσοζυγίου εισοδημάτων. Τοϋτο θά επιτρέψη την χρησιμοποίησιν μέρους τής Άμερικανικής βοθηείας εις τον τομέα τών παραγωγικών επενδύσεων, εις τρόπον ώστε νά προωθηθῆ ή ανάπτυξις τής οικονομίας μας.

Η μέχρι τοϋδε εξέλιξις τής οικονομίας μας άποδεικνύει ότι αύτη έξακολουθεϊ νά εύρίσκειται εις κατάστασιν βασικής άνισορροπίας, ως προκύπτει εκ του ανοίγματος του ίσοζυγίου εισοδημάτων και τής ύπάρξεως άνεργίας και ύποαπασχολήσεως εις μεγάλην κλίμακα, χωρίς νά παραγωνίσωμεν και τὸ τόσον χαμηλόν βιοτικόν επίπεδον του μεγίστου μέρους του έλληνικοϋ λαοϋ.

Πρόκειται περι μιάς καταστάσεως την μεταβολήν τής όποιας πρέπει νά επιδιώξωμεν δια δραστηρίων και συστηματικῶν μέτρων, χάρις εις τά όποια θά επιτευχθῆ ή αύξησις τής παραγωγῆς, ή ανάπτυξις τής οικονομίας και ή αποτελεσματική έξασφάλισις τής εθνικής άμύνης.

Επι τών σημείων αυτών πρέπει νά συγκεντρώσωμεν την προσοχήν μας, παρακολουθοϋντες την εξέλιξιν τής οικονομίας μας κατά τά τελευταία έτη και τās σημερινās τάσεις αυτῆς.

44. **Βασικά χαρακτηριστικά τής οικονομίας μας.**—Η έλληνική οικονομία άνήκει εις τήν κατηγορίαν τών ύπαναπύκτων χωρῶν, με λίαν χαμηλόν εθνικόν εισόδημα κατά κεφαλήν και εκδηλα τά φαινόμενα τής άνεργίας και ύποαπασχολήσεως.

Τὸ εθνικόν εισόδημα του Έλληνοϋ πολίτου κατά κεφαλήν υπολογίζεται εις 182 δολάρια, καθ' όσον χρόνον εις άλλας χώρας τής Εϋρώπηϋ υπερβαίνει τά 1.000 δολάρια κατά κεφαλήν, εις δὲ τās Η.Π.Α. άνέρχεται εις 1.803 δολάρια.

Άλλά και εις τὸ παρελθόν εάν ανατρέξωμεν, ή κατάσταση δὲν ἦτο καλύτερα. Καθ' όλον τον 19ον αἰώνα ή χώρα μας δὲν ἠδυνήθη νά αναπτύξη την παραγωγήν τής, έστηρίζετο δὲ εις την περίφημον δανειακήν πολιτικήν και την μετανάστευσιν. Ο πληθυσμὸς τής χώρας δὲν ἠδύνατο νά εύρη επί τόπου εργασία.

Άλλ' αἱ σύγχρονοι εξέλιξεις επέφερον και περιορισμὸν εις την μετανάστευσιν, άνεξαρτήτως εάν αύτη παρουσιάζη και άλλα μειονεκτήματα. Τοϋτο

σημαίνει ὅτι ἡ μόνη διέξοδος εἶναι ἡ αὐξησις τῆς παραγωγῆς καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῆς οἰκονομίας.

Πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην ἤρχισε μία ἀξιόλογος προσπάθεια, μετὰ τὴν μικρασιατικὴν καταστροφὴν, ἣτις ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ 1940. Ἡ εἰσοδὴ τῶν ἀδελφῶν μας προσφύγων, ἐδημιούργησε τὴν ἀνάγκην δημιουργίας ἐργασιῶν καὶ ἀναπτύξεως τῆς παραγωγῆς. Ἡ δημογραφικὴ πίεσις συντελεῖ πολλὰκις εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς.

Ἡ προσπάθεια αὕτη, ὄχι μόνον ἀνεκόπη λόγω τῶν πολεμικῶν γεγονότων, ἀλλ' ἐπὶ πλεον εἰς τὴν οἰκονομίαν μας συνεσωρεύθησαν μέγιστα καταστροφὰ. Βεβαίως τὸ θέμα τῆς Ἀνασυγκροτήσεως συνεχέντρωσε τὴν προσοχὴν μας ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς χώρας καὶ ἐντεῦθεν, ἡ ἐπανάρθωσις δὲ τῶν ἐρειπίων ἀποτελεῖ μίαν ἀξιοσημείωτον προσπάθειαν. Δυστυχῶς ἦτο δυσχερὲς νὰ προωθηθῇ περισσότερον τὸ ἔργον τῆς Ἀνασυγκροτήσεως τῆς οἰκονομίας μας, λόγω τοῦ ἀγῶνος ἐναντίον τοῦ κομμουνισμοῦ ὅστις διήρκεσε ὡς γνωστὸν μέχρι τοῦ 1949.

Τοῦτο σημαίνει ὅτι διὰ τὴν χώραν μας ἀπωλέσθη ἡ εὐκαιρία τοῦ Σχεδίου Μάρσαλλ, τὰ δὲ γεγονότα τῆς Κορέας τοῦ 1950 ἐδημιούργησαν φόβους πληθωρισμοῦ καὶ κατέληξαν εἰς τὸν περιορισμὸν τοῦ Προγράμματος Ἀνασυγκροτήσεως.

Ἐν τούτοις, παρ' ὅλα ταῦτα συνετελέσθη μία σχετικὴ πρόοδος, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ὑπογραμμίσωμεν μετ' εὐχαριστήσεως, τὰ βασικὰ ὅμως προβλήματα τῆς οἰκονομίας μας παραμένουν ἅλυστα. Μάλιστα, μετὰ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ταῦτα καθίστανται δυσχερέστερα διότι ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας ἐμφανίζει συνεχῆ αὐξησιν.

45. Τὸ πληθυσμιακὸν πρόβλημα.—Βάσει τοῦ σημερινοῦ ρυθμοῦ τῶν γεννήσεων καὶ θανάτων, ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας μας αὐξάνει κατὰ 100 χιλιάδας περίπου ἐτησίως. Ἐὰν δεχθῶμεν ὅτι ἡ μετανάστευσις δύναται νὰ ἀπορροφήσῃ περὶ τὰς 15 ἕως 20 χιλιάδας, ἀπομένει μία καθαρὰ ἐτησίᾳ αὐξησις τοῦ πληθυσμοῦ κατὰ 80 χιλιάδας, ἐκ τῶν ὁποίων πλεον τοῦ ἡμίσεος ἀντιπροσωπεύει χεῖρας καταλλήλους δι' ἐργασίαν.

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει καὶ ἐὰν ἀκόμη παραβλέσωμεν τὸ γεγονός, ὅτι ἡ μετανάστευσις ἀφαιρεῖ τὰ καλύτερα στοιχεῖα, αὕτη δὲν δύναται νὰ λύσῃ τὸ πληθυσμιακὸν μας πρόβλημα. Πρέπει μάλιστα νὰ προστεθῇ ὅτι δὲν ὑπάρχει λύσις καὶ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ περιορισμοῦ τῶν γεννήσεων. Ἐὰν αὕτη πραγματοποιηθῇ ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν δυσχερῶν οἰκονομικῶν συνθηκῶν, δημιουργεῖ κινδύνους διὰ τὴν ἄμυναν τῆς χώρας καὶ μύρια προβλήματα οἰκονομικά, κατὰ πολὺ δυσχερέστερα τοῦ προβλήματος τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως.

Ἐπομένως, ἡ μόνη ὁδὸς εἶναι ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις, ἣτις ἐξασφαλίζει ἐργασίαν εἰς τὸν πληθυσμὸν τῆς χώρας καὶ καθιστᾷ εὐεργετικὴν τὴν αὐξησιν τοῦ πληθυσμοῦ, ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, διὰ τὸ μέλλον τῆς χώρας.

46. Τὸ πρόβλημα τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως.—Τὸ βασικὸν πρόβλημα διὰ τὴν ἑλληνικὴν οἰκονομίαν σήμερον εἶναι τὸ θέμα τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ αἱ μέχρι τοῦδε καταβαλλόμεναι προσπάθειαι δὲν δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ἐπαρκεῖς. Ἡ κρίσις αὕτη στηρίζεται ἐπὶ τῶν ἐξῆς παρατηρήσεων :

Ὁ ρυθμὸς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῶν ἄλλων χωρῶν εἶναι ταχύτερος. Αὐτὸ καὶ μόνον τὸ γεγονός μᾶς τοποθετεῖ εἰς κατωτέραν μοῖραν. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν παρακολουθεῖ τὴν ἐξέλιξιν τῶν ἄλλων, τελικῶς, εἶναι ὡς νὰ ὑποχωρῇ, ἔστω καὶ ἐὰν κινῆται πρὸς τὰ ἐμπρός.

Τὴν κατάστασιν ταύτην καθιστᾷ ὀξύτεραν ἢ ὑπάρχουσα ἀπόστασις. Ἡμεῖς πρέπει νὰ αὐξήσωμεν ταχύτατα τὸ τόσον χαμηλὸν ἔθνικὸν εἰσόδημα, ὥστε νὰ ἐξυψώσωμεν τὸ βιοτικὸν ἐπίπεδον τοῦ λαοῦ, διότι ἡ σημερινὴ κατάσταση εἶναι λίαν ἐπικίνδυνος, ἐνῶ τῶν ἄλλων χωρῶν εἶναι μᾶλλον ἰκανοποιητικὴ.

Βεβαίως τὸ ἔθνικόν μας εἰσόδημα αὐξάνει κατ' ἔτος, ἡ αὐξησις ὁμῶς αὕτη εἶναι ἀνεπαρκής, ἡ δὲ οἰκονομία μας, ἀπὸ ἔτους, περίπου, περιτλήθην εἰς κατάστασιν στασιμότητος. Οὕτω μικρὰ εἶναι ἡ αὐξησις τῆς παραγωγῆς, τόσον εἰς τὴν γεωργίαν ὅσον καὶ εἰς τὴν βιομηχανίαν.

Προηγουμένως ἐδόθη ἀνάλυσις τοῦ ἰσοζυγίου εἰσοδημάτων καὶ διεπιστώσαμεν ὅτι κατὰ τὸ 1956 τὸ ἔλλειμμα ἀνῆλθεν εἰς 87 ἑκατομμύρια δολλάρια. Ἡ ὅλη ἐξέλιξις τῆς καταστάσεως δεικνύει ὅτι τὸ ἐξωτερικὸν ἀνοιγμα θὰ διατηρηθῇ εἰς τὰ ἴδια, περίπου, ἐπίπεδα, διότι ὁ ὄγκος τῶν εἰσαγωγῶν οὐδόλως πρόκειται νὰ μειωθῇ, αἱ δὲ ἐξαγωγαί μας δὲν ἔχουν πλέον μεγάλα περιθώρια.

ὑπὸ τὰς συνθήκας ταύτας, εἰς τὴν καλυτέραν ἀκόμη τῶν περιπτώσεων, ἡ βελτίωσις τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως θὰ εἶναι μικρὰ καὶ ἀναξίκα λόγου, χωρὶς νὰ ἀποκλειθῆται καὶ τὸ ἐνδεχόμενον τῆς παρατάσεως τῆς σημερινῆς στασιμότητος.

47. Ἀνάγκη προγραμματισμοῦ.—Ἡ ὅλη ἐξέλιξις τῆς οἰκονομίας μας δεικνύει σαφῶς ὅτι παρίσταται ἀνάγκη λήψεως σειρᾶς ὀλοκλήρου μέτρων, διότι μόνον οὕτω θὰ ἐπιταχυνθῇ ἡ ἀνάπτυξις τῆς παραγωγῆς καὶ ἡ αὐξησις τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος.

Ἄπαντα τὰ μέτρα ταῦτα θὰ ἐνταχθοῦν ἐντὸς ἐνὸς οἰκονομικοῦ προγράμματος, τὸ ὁποῖον θὰ ἐναρμονίσῃ τὰ βραχυχρόνια καὶ τὰ μακροχρόνια προβλήματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπάρχει ἐν συνδετικὸν σημεῖον, τὸ λεγόμενον καὶ κρίσιμον σημεῖον.

Ἡ κατάρτισις ἐνὸς τοιούτου προγράμματος θὰ ἀποτελέσῃ εὐκαιρίαν μελέτες καὶ λήψεως ριζικῶν μέτρων εἰς πολλοὺς τομεῖς τῆς οἰκονομίας μας.

Εἶναι σαφές ὅτι σήμερον ἡ λειτουργία τῆς οἰκονομίας μας ἔχει παρασιτικὸν χαρακτῆρα καὶ προκαλεῖ ἀποθάρρυνσιν πάσης παραγωγικῆς προσπάθειας. Ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαίρέσεων, παρατηρεῖται ὅτι ὄχι μόνον δὲν γίνονται νέα!

ἐργασίαι, νέα ἐργοστάσια καὶ νέα γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ ἐκμεταλλεύσεις, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἤδη εὐρισκομένων ἐν λειτουργίᾳ πλεῖστα εἶναι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐκλείσαν ὀλοσχερῶς ἢ περιώρισαν τὰς ἐργασίας των καὶ προσέκαλεσαν στέρησιν τοῦ εἰσοδήματος εἰς πολλοὺς ἐργάτας καὶ ὑπαλλήλους.

Πολυάριθμα καὶ δυσχερέστατα προβλήματα ἔχουν ἀνάγκην ἐπιλύσεως, ἵνα μεταβληθῇ ἡ σημερινὴ κατάστασις τῆς οἰκονομίας μας. Θὰ ἦτο πλάνη ὅμως νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ ἀντιμετωπισθοῦν τὰ προβλήματα ταῦτα μὲ τὰς γνωστὰς μέχρι τοῦτε μεθόδους, ὅση καὶ ἐὰν εἶναι ἡ καλὴ θέλησις τῶν ἀρμοδίων.

48. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας καὶ ἡ ἐπίλυσις τῶν σημερινῶν προβλημάτων, ἅτινα εἶναι ἀποτέλεσμα ἱστορικῶν καὶ πολεμικῶν γεγονότων, κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος, ἀπαιτεῖ προγραμματισμὸν τῆς οἰκονομίας μας καὶ λήψιν ριζικῶν μέτρων. Διὰ νὰ ἐπιτύχη ὅμως τὸ πρόγραμμα τοῦτο πρέπει νὰ ἔχη ἐθνικὸν χαρακτήρα καὶ νὰ κινητοποιήσῃ ὅλας τὰς δυνάμεις τοῦ Ἔθνους, πέραν τῶν στενῶν ὁρίων τῶν διαφόρων κομμάτων.

Εἶναι τοιαύτη ἡ πλοκὴ τοῦ ἐλληνικοῦ προβλήματος σήμερον. ὥστε οὐδὲν κόμμα καὶ οὐδεμία κομματικὴ Κυβέρνησις δύναται νὰ ἀντιμετωπίσῃ τοῦτο. Μόνον ἐὰν τὰ κόμματα δεχθοῦν μίαν ἐπεχειρίαν καὶ συνταχθῶν ἐν ὑπερκομματικῶν οἰκονομικῶν προγράμματι, ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις τῆς χώρας μας θὰ παύσῃ νὰ ἀποτελῇ ἀπλὴν ἐλπίδα καὶ θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ στάδιον τῆς πραγματοποιήσεως.

Εἰς τὸ πρόγραμμα τοῦτο, τὸ πρόβλημα τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης θὰ καταλάβῃ τὴν ἐξέχουσαν θέσιν, ἥτις δικαιοματικῶς τῷ ἀνήκει, τὸ ὅλον δὲ οἰκοδόμημα θὰ ἔχη ἀρμονικὴν μορφήν.

Ἄλλ' ἐὰν αἱ ἀδυναμίαι μας δὲν ἐπιτρέψουν τὴν προσπάθειαν ταύτην, πρέπει νὰ ἀπελπισθῶμεν ; Ἀσφαλῶς ὄχι. Ἡ ζωτικότης τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ εἶναι ἀνεξάντλητος καὶ ἡ φυλὴ μας γνωρίζει νὰ θαυματουργῇ. Ὄταν ἡ Πατρίς μας εὐρίσκειται ἐν κινδύνῳ, τότε λαμβάνουν χώραν γεγονότα τὰ ὁποῖα ἡ λογικὴ τὰ θεωρεῖ ὡς ἀδύνατα καὶ ἀκατόρθωτα.

Θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον τὰ χαρίσματα ταῦτα τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ νὰ χρησιμοποιηθοῦν κατὰ διάφορον τρόπον, ὥστε τὸ οἰκονομικὸν πρόβλημα νὰ τύχῃ μιᾶς ἱκανοποιητικῆς λύσεως. Ἡ ἀδιαφορία καὶ ἡ ἀναμονὴ τῶν πάντων ἀπὸ τὰ θαύματα τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ δυσκόλως δικαιολογεῖται εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν.

Σήμερον ἡ χώρα μας ἔχει τὰς συμμαχίας της, ἀποτελεῖ ἐπιλεκτὸν μέλος τοῦ Ν.Α.Τ.Ο. καὶ ἐπομένως ἡ ἀντιμετώπισις τῶν ἐθνικῶν προβλημάτων πρέπει νὰ λάβῃ διάφορον μορφήν. Ἀπαντὰ τὰ προβλήματα δέον νὰ τύχουν προσεκτικῆς μελέτης, διότι ἡ πρόχειρος ἀντιμετώπισις δὲν ἀποτελεῖ παρά λύσιν ἀνάγκης.

Ἡ λογικὴ τῶν πραγμάτων ἐπιβάλλει τὴν λήψιν μέτρων καὶ τὴν προετοιμασίαν μας διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν ὅλων τῶν καταστάσεων. Εἰς τὸ διεθνὲς ἐπίπεδον ἡ μάχη μεταξὺ τῶν δύο κόσμων διέρχεται διαφόρους φάσεις. Ἡ τελικὴ

ἐξέλιξις εἶναι ἄγνωστος. Ἐὰν ὅμως πρόκειται ἡ χώρα μας νὰ ἀντιμετωπίσῃ περίπτωσιν πολέμου, ἡ οἰκονομία μας δὲν πρέπει νὰ εὐρεθῇ ἀπροετοίμαστος. Ὅλαι αἱ δυναταὶ περιπτώσεις εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἀντιμετωπισθοῦν. ἡ προετοιμασία δὲ καὶ ὁ προγραμματισμὸς νὰ προβλέψουν ὅλα τὰ ἐνδεχόμενα.

Αἱ ἀνωτέρω ἀντιλήψεις καὶ ἡ ἀνάγκη τοῦ προγραμματισμοῦ τῆς οἰκονομίας μας κατακτοῦν καθημερινῶς ἔδαφος καὶ ὑπάρχει βέβαιος ἐλπίς ὅτι αὐταὶ θὰ εἰσέλθουν, παρ' ὅλας τὰς δυσχερείας, εἰς τὰ στάδιον τῆς πραγματοποιήσεως.

Ἐργασθῶμεν ὅλοι πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην, ὥστε συντόμως τὰ οἰκονομικὰ θέματα τῆς χώρας μας καὶ τὰ θέματα τῆς Ἐθνικῆς Ἄμυνας νὰ ἐνταχθοῦν ἄρμονικῶς εἰς ἓν πλαίσιον στερεόν, χάρις εἰς τὴν ἐκπόνησιν ἑνὸς ὑπερκομματικοῦ προγράμματος, διὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ὁποίου θὰ κινητοποιηθοῦν ὅλαι αἱ δυνάμεις τοῦ Ἔθνους.